

Retriever

Rasismedebatten i norske medier

01.05.2020 - 31.08.2020

En medieanalyse av
rasisme i kjølvannet av
drapet på George Floyd og
fremveksten av Black Lives
Matter bevegelsen

Innhold

Innledning	3	Utvikling i begrepsbruk og entiteter i omtalen – kvantitativ analyse	46
Viktigste funn	4	Entitetsanalyse: Personer, organisasjoner og steder i omtalen	47
		Vektoranalyse: Utviklingen i begrepsbruk	51
Kvantitativ analyse			
Hvor synlig er rasisme i norske medier?	7	Kildegrunnlag og metode	53
Tidslinje	8	Vedlegg	54
De ulike mediernes dekning	9	Kontakt	56
Kvalitativ analyse			
Dekningen av rasisme i Innenriksstoff og utenriksstoff	11		
Tema medieomtalen av rasisme	14		
Tema i utenriksstoffet	16		
Tema i innenriksstoffet	19		
Hvem uttaler seg om rasisme?	24		
Sjangerfordeling i omtalen	30		
Riksmediernes dekning	33		
Regionmediernes dekning	35		
De alternative mediernes dekning	38		
Bildebruk i omtalen	40		
Hvilke artikler engasjerer mest i sosiale medier?	45		

Analysen er utført av Retriever på oppdrag fra Fritt Ord.

Retriever er Nordens ledende leverandør av nyhetsovervåkning, verktøy for redaksjonell research og medieanalyse. Selskapet er heleid av NTB og svenske TT.

Retriever

FRITT ORD

Innledning

Denne analysen tar for seg omtalen av rasisme i kjølvannet av George Floyds død og fremveksten av Black Lives Matter-bevegelsen i et utvalg norske medier. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge hvordan de nevnte hendelsene påvirker norske mediers dekning av rasisme, hvilke temaer som er mest fremtredende i dekingen, hvilke stemmer som slipper til i debatten, og hvordan de ulike mediene dekker tematikken. Analyseperioden er 1. mai 2020 til 31. august 2020.

Kildegrunnlag og metode

For å svare på det overnevnte har vi søkt på omtale av «rasisme», «Black Lives Matter» og/eller «George Floyd» i norske riks- og regionmedier, samt i tre alternative medier. Se kildeliste bakerst i analysen.

Analysen består av en kvantitativ del og en kvalitativ del. De ulike delene er basert på tematikkens synlighet i artiklene. Synligheten kategoriseres automatisk på en femdelte skala med utgangspunkt i hvor ofte og hvor i oppslagene søkeordene nevnes. Grunnlaget for den kvalitative analysen baserer seg på omtale der søkeordene har en høy grad av synlighet (synlighetsgrad 4-5). Artikler hvor søkeordene nevnes mer perifert (synlighetsgrad 1-3) inkluderes i den kvantitative delen av analysen for å vise totalbildet for omtalen. Totalt er 2 421 artikler analysert på flere ulike variabler av Retrievers medieanalytiker, mens ytterligere 5 109 artikler inngår i den kvantitative delen.

Entitetsanalyse og vektoranalyse

I tillegg til den kvantitative og kvalitative analysen som er tidligere beskrevet, inneholder rapporten også en entitetsanalyse og en vektoranalyse.

Førstnevnte baserer seg på at Retriever har trent en algoritme til å gjenkjenne entiteter i medieomtale. Med entiteter menes egennavn, stedsnavn, organisasjoner osv. i teksten. Ved å bruke denne algoritmen avdekker vi hvilke entiteter som gjør seg gjeldene i all omtale knyttet til rasisme i kildegrunnlaget.

Vektoranalysen baserer seg på maskinlæring og språkmodeller som avdekker hvilke ord og begreper som brukes i forbindelse med, og i nærheten av, «rasisme» i alle redaksjonelle medier. Retriever har tilgang til i perioden 2010 til 2020. På denne måten vil vi kunne avdekke endringer i hvilke ord som beskriver rasisme og i hvilken kontekst de brukes.

Begrepsavklaring

Et av momentene vi undersøker i analysen er hvorvidt personer med innvandrerbakgrunn slipper til i debatten om rasisme i det norske samfunnet. Når vi i analysen tar stilling til det nevnte er det SSBs betegnelse av innvandrerbakgrunn som ligger til grunn: «Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre». Unntaket fra definisjonen er at vi ikke har inkludert personer fra andre land i Norden. Dette er gjort for å fokusere på temaet som ligger til grunn for analysen. SSBs definisjon utelukker også adopterte.

Viktigste funn

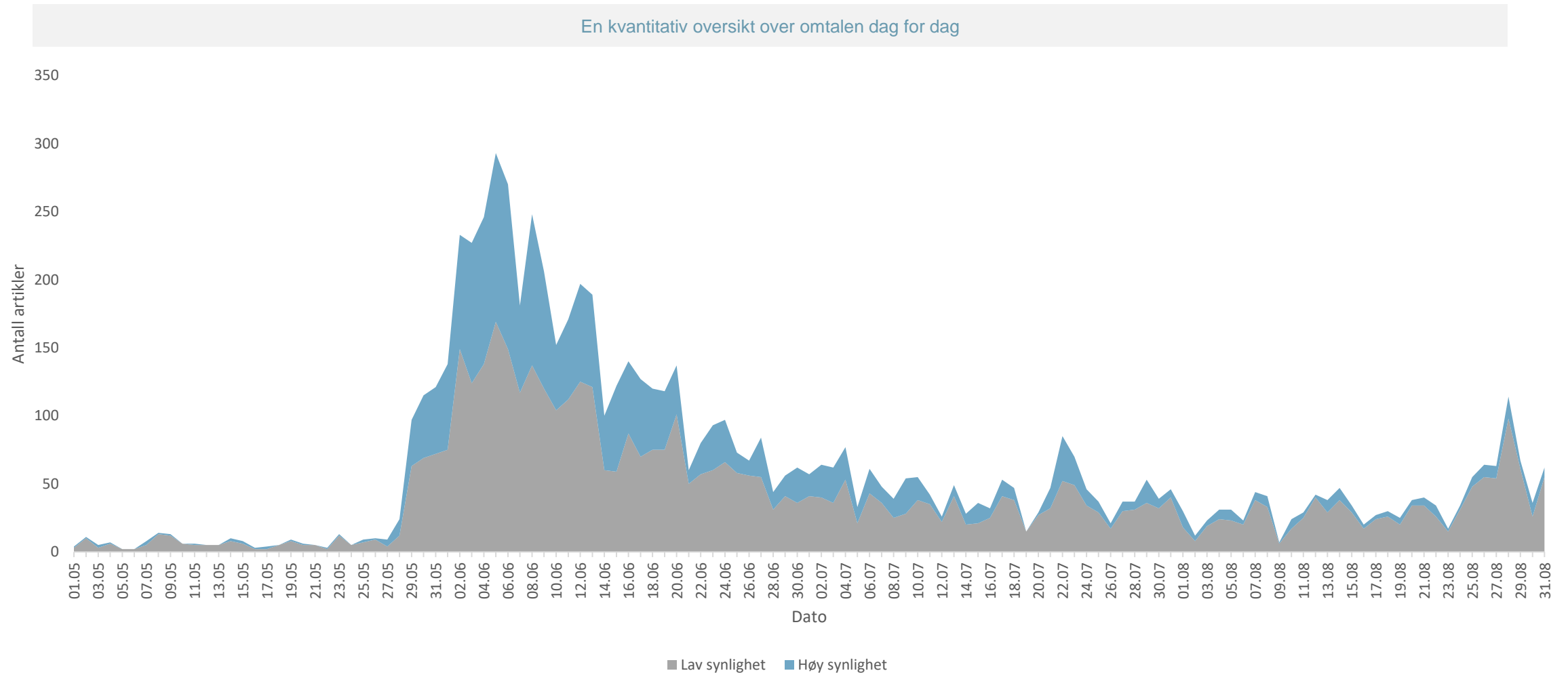
- ❖ Rasisme omtales i liten grad i norske riks- og regionmedier i begynnelsen av mai. Oppmerksomheten rundt George Floyds død i slutten av mai endrer dette bildet drastisk.
- ❖ 55 prosent av medieomtalen av rasisme, George Floyd og Black Lives Matter dreier seg om forhold i andre land, hovedsakelig USA. 45 prosent av omtalen er innenriksstoff der rasismeomtalen og debatten blir satt i norsk kontekst.
- ❖ Aftenposten har mest omtale av tematikken totalt. Den største andelen artikler der rasisme har høy synlighet finner vi hos Adresseavisen.
- ❖ Hendelsesnyheter og løpende rapporteringer preger utenriksstoffet, mens hverdagsrasisme og debatt i stor grad preger innenriksstoffet.
- ❖ Parallelt med omtalen av opptøyer og demonstrasjoner er støtteerklæringer til George Floyd og Black Lives Matter en tematikk som får mye plass i utenriksomtalen.
- ❖ Den første bølgen i innenriksdekningen handler i stor grad om å realitetsorientere leserne om at rasismen eksisterer også i Norge. Her spiller de personlige historiene en nøkkelrolle.
- ❖ Aftenposten, Adresseavisen og VG er mediene som publiserer flest oppslag med personlige skildringer av hverdagsrasisme.
- ❖ Debatten om strukturell rasisme i USA overføres til Norge, og blir en sentral del av debatten også her. Ved siden av å diskutere hvorvidt det eksisterer systematisk rasisme i Norge får også diskusjonen om selve rasismebegrepet en sentral plass. Hvilke diskusjoner om rasisme som er fruktbare, og som bidrar til å drive rasismedebatten fremover, er også en viktig del av denne metadebatten.
- ❖ Tematisk er det omtale av *påstått rasisme* og *omvendt rasisme* som i størst grad skiller de alternative mediene fra riks- og regionmediene. Disse temaområdene utgjør mindre enn én prosent av omtalen i sistnevnte, og henholdsvis åtte og syv prosent av dekningen i de alternative mediene.
- ❖ Privatpersoner og politikere er aller mest synlige i den norske dekningen av rasisme i kjølvannet av George Floyd, tett etterfulgt av pressen selv i form av leder- og kommentarartikler. Etablerte samfunnsdebattanter er mindre synlige i rasismedebatten, og er kun kilder i fire prosent av innenriksomtalen.

Viktigste funn

- ❖ Til sammen har 35 prosent av hovedaktørene i omtalen innvandrerbakgrunn. Dette inkluderer også avsendere av kronikker og leserinnlegg.
- ❖ Hele 50 prosent av innenriksdekningen av rasisme i perioden er meningsbærende, hvorav 35 prosent er innsendt stoff og 15 prosent er avisenes egne refleksjoner og meningsytringer i form av leder- og kommentarartikler. Det er problemstillinger rundt strukturell rasisme som opptar pressen mest.
- ❖ Privatpersoner er aktørgruppen som i størst grad har kommet til orde på avisenes debattsider, etterfulgt av politikere og akademikere/eksperter. 30 prosent av kronikkene eller debattinnleggene er skrevet av personer med innvandrerbakgrunn.
- ❖ Analysen av hvilke hovedbilder mediene bruker i dekingen av rasisme, George Floyd og Black Lives Matter viser at 42 prosent av bildene er portrettbilder, 32 prosent er reportasjebilder og 26 prosent er illustrasjonsbilder.
- ❖ 19 prosent av bildene som blir brukt i dekingen av rasisme, George Floyd og Black Lives Matter er vurdert som ladede. Med ladede bilder menes bilder som vekker følelser gjennom sterke virkemidler som sinne, aggresjon, ild, røyk og annen symbolbruk.
- ❖ Den største andelen ladede bilder finner vi i utenriksdekningen, 28 prosent, mot drøyt ti prosent i innenriksdekningen. Demonstrasjoner og opptøyer og politivold er temaene som oftest komplimenteres av ladede bilder i utenriksdekningen.
- ❖ Tre av nettartiklene i kildegrunnlaget som har skapt aller mest engasjement på Facebook er fra Resett, og handler om temaer som totalt sett utgjør en liten andel av innenriksstoffet; omvendt rasisme og påstått rasisme.
- ❖ Retrievers vektoranalyse, som identifiserer nærheten og hyppigheten ett ord har til andre i medieomtale, viser at det er begrepene «hat» eller «hatet», «hudfarge», «diskriminering», «fordommer», «antisemittisme», og «hets» som er mest brukt i nær tilknytning til rasisme de siste elleve årene. Merk at denne delen av analysen inkluderer alle redaksjonelle kilder i Retrievers overvåking, og at tidsperioden er 2010 – 2020.

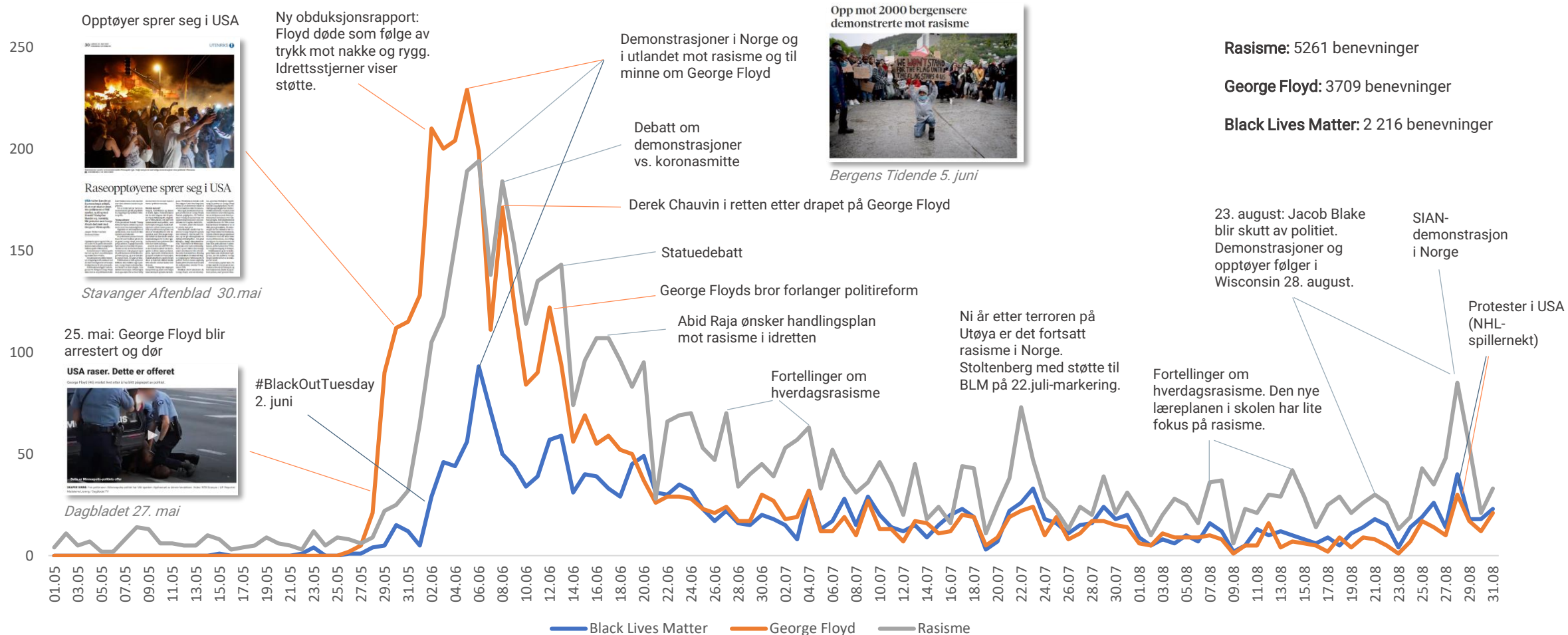
Kvantitativ analyse

Hvor synlig er rasisme i norske medier?

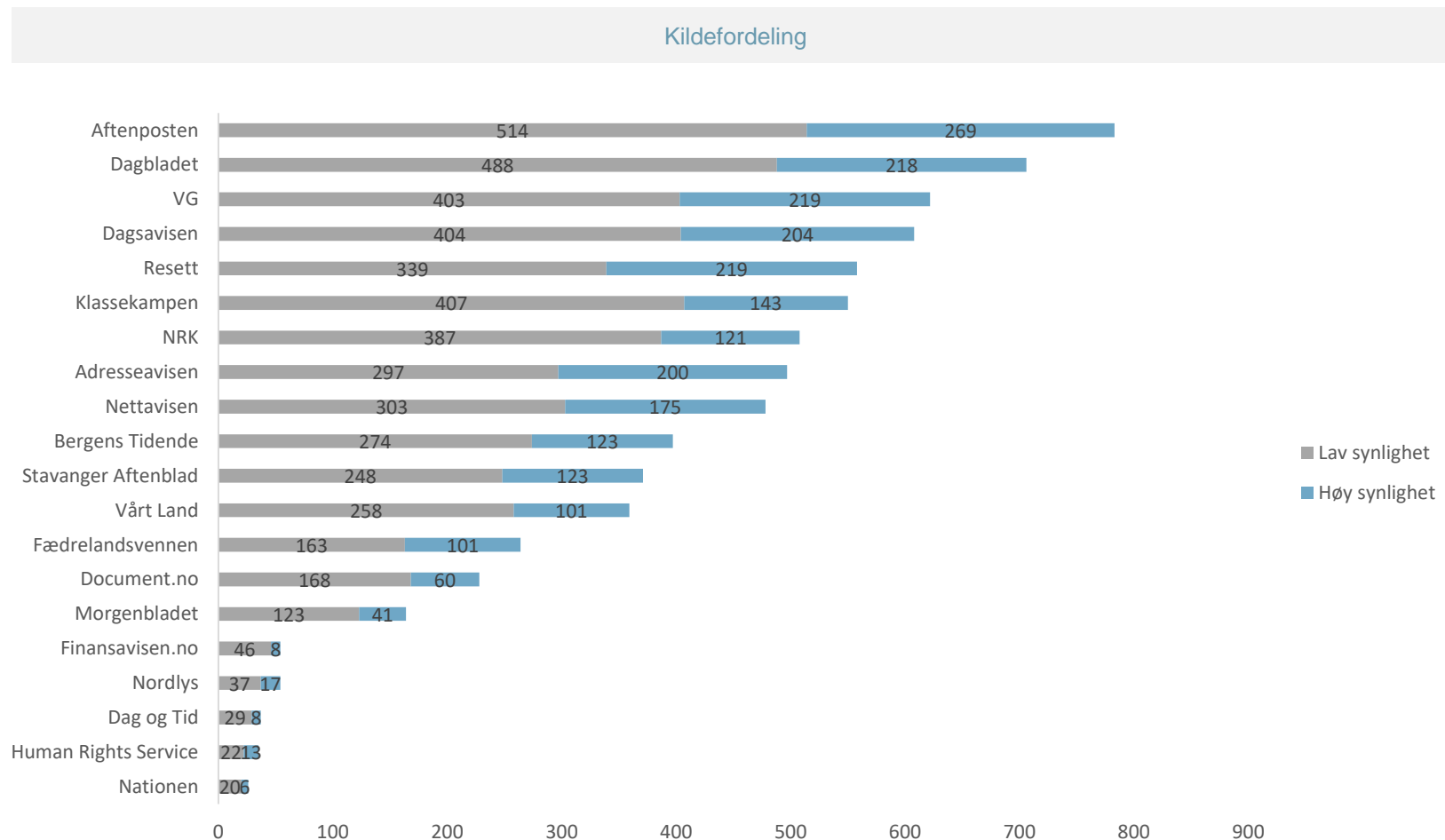
Totalt blir begrepene «rasisme», «Black Lives Matter» og/eller «George Floyd» nevnt i 7 530 artikler i de utvalgte kildene i perioden. Diagrammet viser antall publiserte artikler per dag som nevner begrepene, fordelt på hvor fremtredende tematikken er i artiklene. Av diagrammet kan vi lese at rasisme nesten er fraværende som meningsbærende tema i de utvalgte kildene før i slutten av mai, og at oppmerksomheten rundt George Floyds død endrer dette bildet drastisk. De tre begrepene har en høy grad av synlighet i 2 431 artikler. Det er disse artiklene som er grunnlaget for den kvalitative delen av analysen.

Benevninger dag for dag

Diagrammet viser hvor mange artikler som nevner eller omtaler begrepene «rasisme», «Black Lives Matter» og/eller «George Floyd» per dag i analyseperioden. Merk at de ulike begrepene kan nevnes i en og samme artikkel. Diagrammet illustrerer at mediene omtaler rasisme i liten grad i begynnelsen av mai, men at bildet endrer seg brått ved pågripelsen og dødsfallet til George Floyd. Videre er det en tydelig korrelasjon mellom når de ulike begrepene omtales. Utover i analyseperioden har selve rasismebegrepet en mer fremtredende plass i mediebildet enn de to andre søkeordene. Dette kan tyde på at dødsfallet til George Floyd, og fremveksten til Black Lives Matter-bevegelsen, har fungert som en katalysator for rasismedebatten i norske medier. Tekst og faksimiler illustrerer hvilke temaer som kjennetegner dekningen av de ulike begrepene.

Hvordan dekker de ulike mediene tematikken?

Aftenposten har mest omtale av tematikken totalt – og flest artikler med høy synlighet

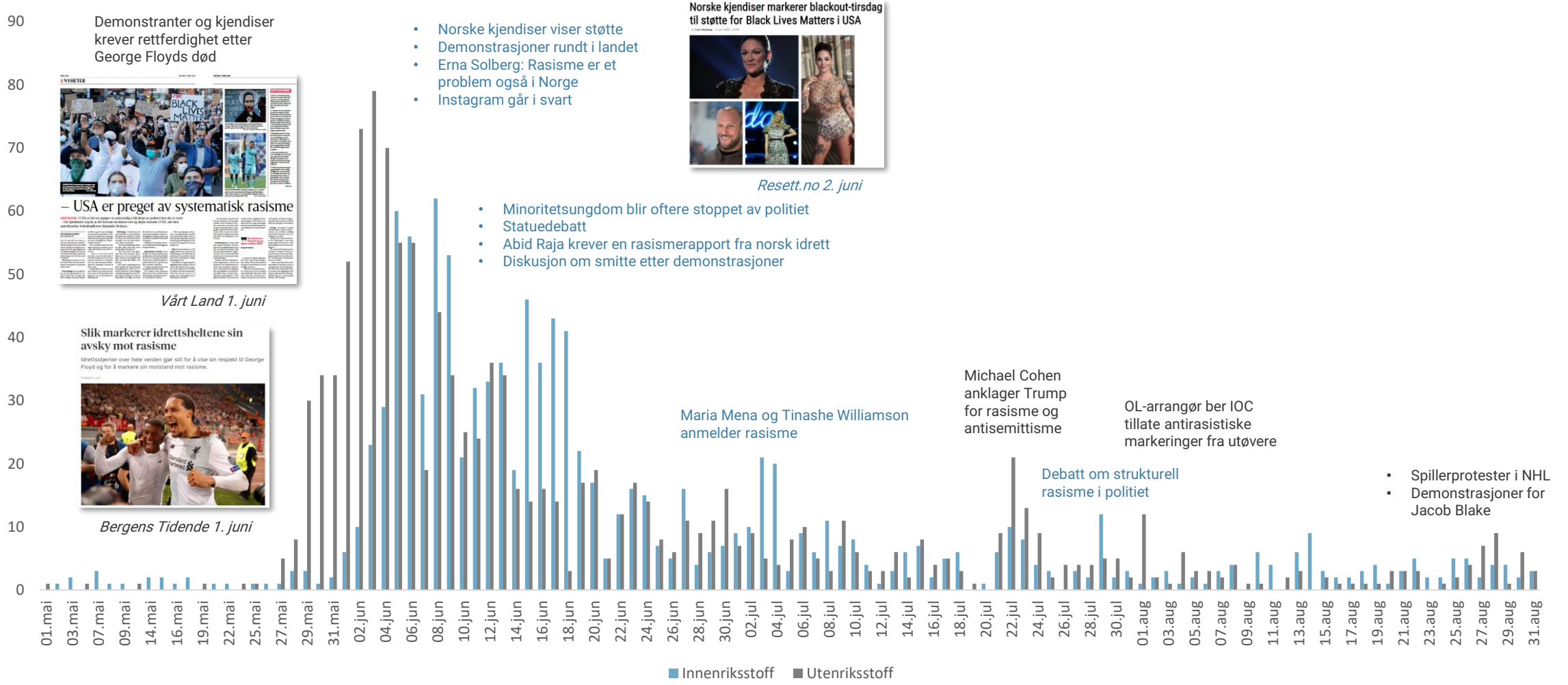
Diagrammet viser hvordan omtalen av rasisme, George Floyd og Black Lives Matter fordeles seg på de ulike mediene i kildegrunnet.

Oversikten viser hvor mange artikler de ulike mediene publiserer totalt og hvor fremtredende tematikken er i oppslagene. Aftenposten har mest omtale av tematikken totalt, og flest artikler med høy synlighet. Den største andelen artikler med høy synlighet finner vi hos Adresseavisen, mens Dag og Tid har lavest andel.

Kvalitativ analyse

11 Tidslinje: Innenriksstoff og utenriksstoff

Stoffområde dag for dag (N=2 421)

Totalt omtaler de utvalgte mediene tematikk knyttet til rasisme, George Floyd og Black Lives Matter i drøyt 7 500 artikler i løpet av analyseperioden på fire måneder. Med utgangspunkt i hvor synlig tematikken er i oppslagene har Retriever dybdeanalysert 2 421 artikler hvor temaene har høy synlighet. Diagrammet over viser hvordan de analyserte artiklene fordeler seg på innenriksstoff og utenriksstoff i tidsperioden som ligger til grunn for analysen. En slik inndeling illustrerer hvordan norske medier dekker tematikken og når blikket vendes mot vårt eget samfunn.

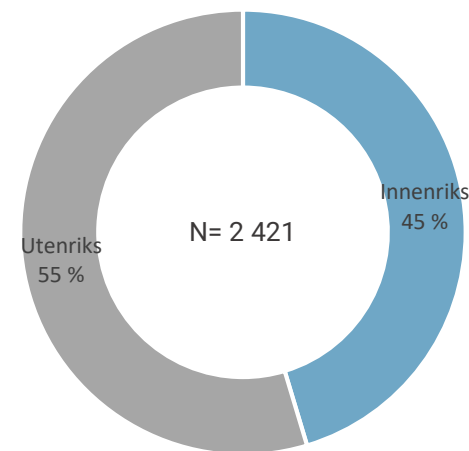
Når vendes blikket mot Norge? Dekningen i innenriksstoff og utenriksstoff

Et av formålene med denne undersøkelsen er å kartlegge hvordan den norske dekningen av rasisme påvirkes og farges av den sjelsettende hendelsen i USA der George Floyd erklæres død som følge av politibrutalitet. Hendelsen utløser en bølge av reaksjoner langt utover USAs grenser og setter dagsorden også i Norge. For å kunne si noe om disse vekselvirkningen er artiklene kategorisert ut fra hvorvidt norske medier omtaler tematikken med utgangspunkt i forhold i Norge eller i utlandet, og når oppmerksomheten rettes mot Norge.

Størrelsesforholdet i dekingen

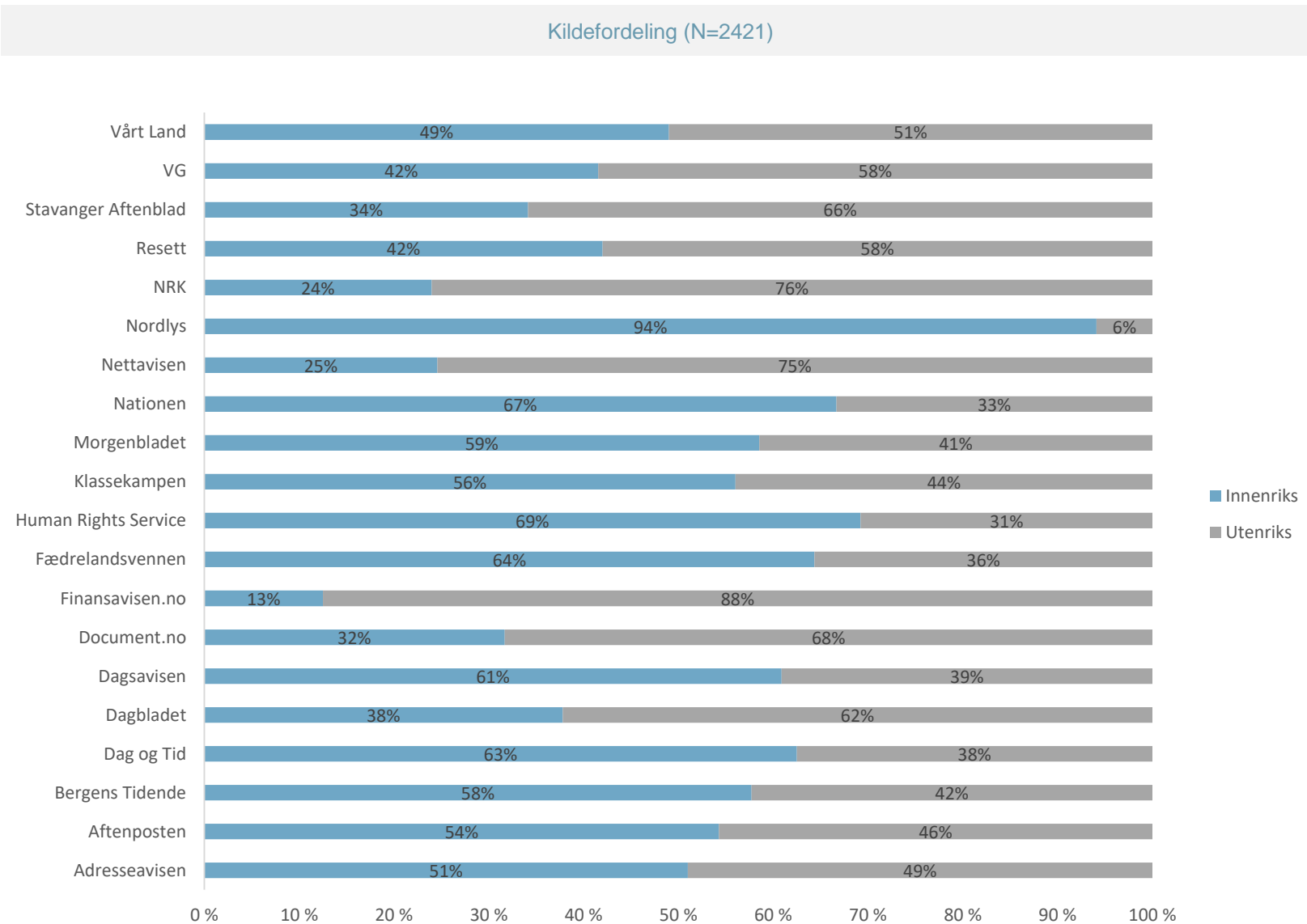
55 prosent av artiklene som utgjør det kvalitative kildegrunnlaget for analysen dreier seg om forhold i andre land, altså utenriksstoff, mens 45 prosent dreier seg om forhold i Norge som relaterer seg til rasisme-tematikken. Det er betegnende for utenriksdekingen at hovedvekten kommer i direkte sammenheng med videoen som viser den brutale pågripelsen av George Floyd, dødsbudskapet og demonstrasjonene og opptøyene som oppstår i USA i tiden etterpå. Utenriksdekingen er derfor i stor grad refererende hendelsesnyheter som avspeiler den store internasjonale oppmerksomheten rundt det som raskt blir oppfattet og omtalt som rasistisk motivert politivold, og fremveksten av Black Lives Matter. Dekningen er preget av at mediene ofte omtaler de samme hendelsene og temaene, og artikler krysspubliseres også i de ulike kildene. Dette bidrar derfor i seg selv til en stor andel artikler med utenriksfokus totalt sett.

Det største medietrykket i utenriksdekingen avtar imidlertid i midten av juni, avløst av dekingen av Black Lives Matter demonstrasjoner og støtteerklæringer i Norge. I dagene og ukene som følger ser vi fremveksten av en debattrelatert omtale og en ny offentlig samtale i Norge om rasisme innenfor våre egne landegrenser. Dette er en mer fragmentert og mangefasettert omtale som i mindre grad er preget av at kildene publiserer artikler om de samme hendelsene. Andelen utenriks- og innenriksstoff må derfor også ses i sammenheng med dette.

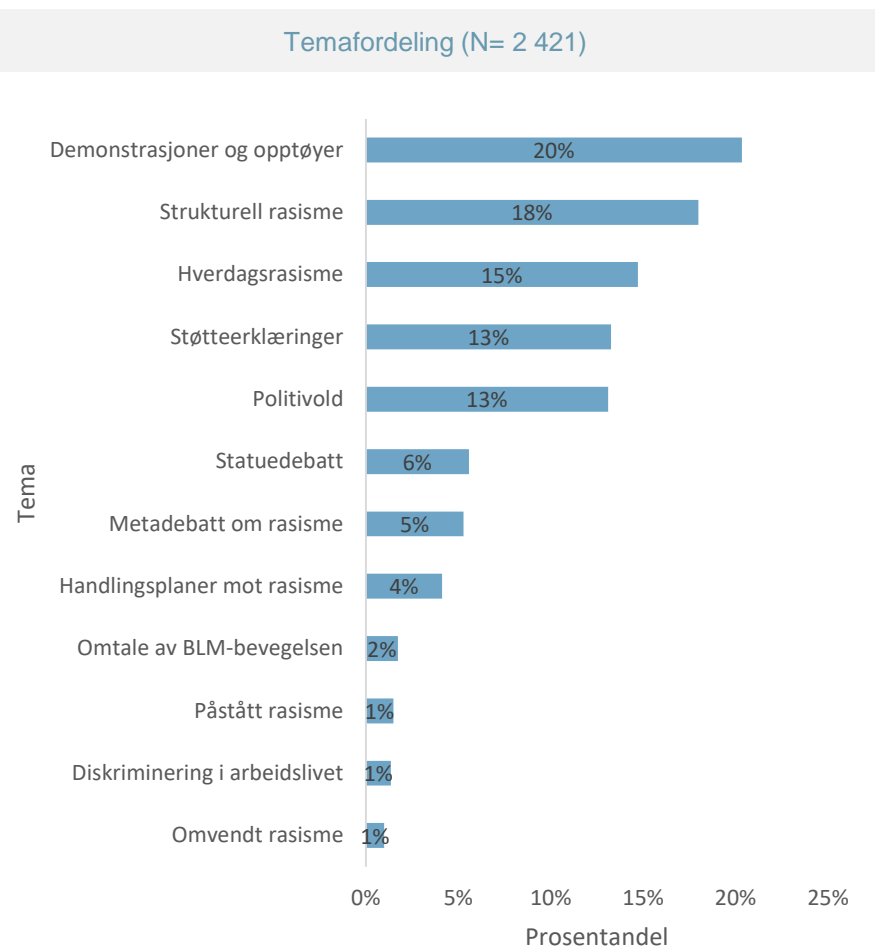
George Floyd utløser raskt en norsk rasismedebatt

Hvordan dekker de ulike mediene tematikken?

**Nordlys
publiserer størst
andel
innenriksstoff.
Finansavisen,
Nettavisen og
NRK.no har en
stor andel
utenriksstoff**

Hvilke temaer preger deknningen?

Diagrammet over viser hvilke temaer som er mest fremtredende når mediene skriver om rasisme, Black Lives Matter og/eller George Floyd. Diagrammet viser temafordeelingen i både innenriks- og utenriksstoffet og viser derfor det totale bildet av kildene vi har analysert. For å tydeliggjøre forskjeller i vinklinger og tema vil det i hovedsak bli skilt mellom innenriks- og utenriksstoff videre i analysen. Til høyre følger en forklaring av hva som menes med de ulike temaene.

Temaforklaring

Demonstrasjoner og opptøyer: Omtale av demonstrasjoner og opptøyer etter George Floyds død

Strukturell rasisme: Omtale og debatt om hvorvidt det eksisterer systematisk, strukturell og institusjonalisert rasisme

Hverdagsrasisme: Personlige historier og debatt om hvordan det er å tilhøre en minoritet i Norge eller andre steder i verden

Støtteerklæringer: Enkeltpersoner, idrettslag o.l. som offentlig går ut med sin støtte til Black Lives Matter. Inkluderer også omtale av #BlackOutTuesday, underskriftskampanjer og støttekonserter

Politivold: George Floyds død knyttes ofte opp mot temaet politivold. Søkelyset rettes særlig mot politibrutalitet i både dagens og gårsdagens USA

Statuedebatt: Debatt om hvorvidt statuer, stedsnavn o.l. som knyttes til et rasistisk tankesett har en plass i nåtiden

Metadebatt om rasisme: Debatt om selve rasismebegrepet. Hva er rasisme? Hvem kan uttaler seg om rasisme? Hvilke diskusjoner driver rasismedebatten fremover?

Handlingsplaner mot rasisme: Konkrete tiltak for hvordan rasisme skal bekjempes kommer på dagsordenen i Norge etter George Floyd. Inkluderer også reformkrav i USA

Omtale av BLM-bevegelsen: Omtale av bevegelsens historie, fremvekst, sentrale personer osv.

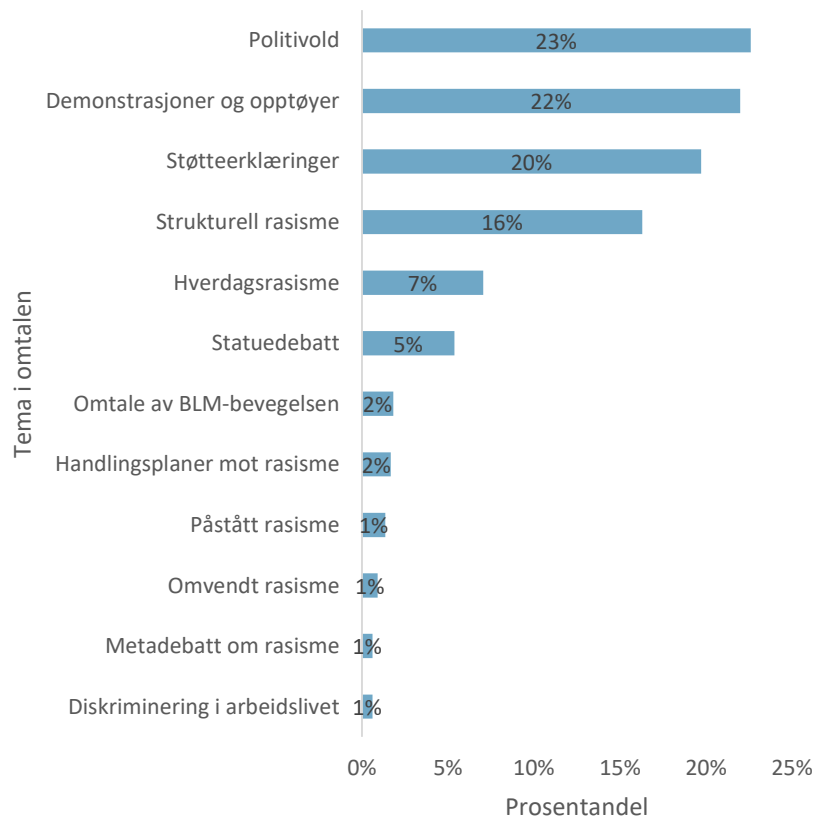
Påstått rasisme: Artikler og debattinnlegg hvis hovedargumentasjon er at drapet på George Floyd ikke er et resultat av strukturell rasisme, og videre at rasismebeskyldninger ofte er overdrevne og politisk motivert

Diskriminering i arbeidslivet: Hverdagsrasisme som spesifikt handler om hvordan minoriteter blir diskriminert i arbeidslivet på bakgrunn av hudfarge, religion og opphav

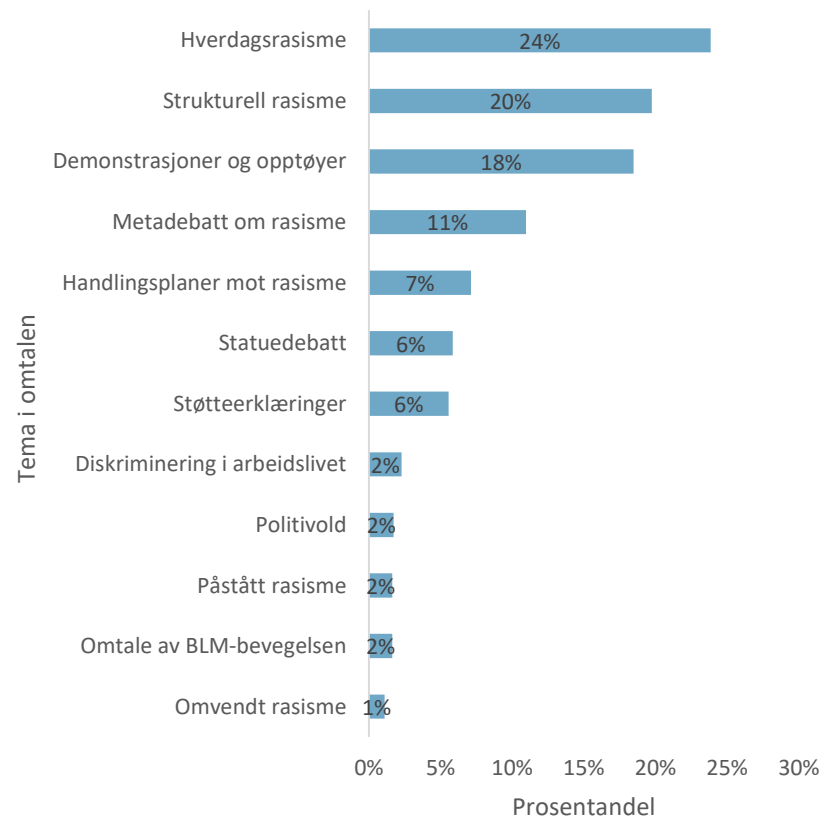
Omvendt rasisme: Debatt om at også etniske majoriteter føler seg diskriminert, og at den tradisjonelle rasismedebatten er for ensidig

Temafordeling i innenriks- og utenriksdekningen

Temafordeling i utenriksstoffet (N=1309)

Temafordeling i innenriksstoffet (N=1112)

**Hendelses-
nyheter preger
utenriksstoffet,
mens hverdags-
rasisme og
debatt er mest
fremtredende i
innenriksstoffet**

Temaer og vinklinger i utenriksstoffet

George Floyds død settes raskt inn i en etablert diskurs om politibrutalitet i USA

Tidslinjen som er presentert på side ti i rapporten viser hvordan hendelsene i USA i slutten av mai har direkte påvirkning på den økte dekningen av rasisme i norske medier. Før blikket vender seg mot Norge er den første bølgen av omtale i slutten av mai og begynnelsen av juni preget av en løpende dekning av hendelsene i USA, og hvordan saken virkelig setter fyr på rasismedebatten i det amerikanske samfunnet. Brorparten av utenriksdekningen er sentrert til mai og juni, og etter dette fremstår dekningen mer sporadisk.

Politivold og opptøyer

27. mai begynner norske mediers dekning av hendelsesforløpet, der afroamerikaneren George Floyd dør etter en brutal pågrep to dager tidligere. Videoen der en hvit politimann presser kneet hardt mot Floyds hals, sprer seg massivt i sosiale så vel som redaksjonelle medier og skaper en rask mobilisering av demonstranter i gatene. Dekningen den første perioden refererer ofte til amerikanske medier og nyhetsbyråer, og består i stor grad av nyhetsstoff. Politivold og demonstrasjoner er de aller mest fremtredende temaene i utenriksdekningen de første dagene, og tematikken holder seg i mediebildet i varierende grad de neste ukene i takt med hendelsene som utspiller seg i USA.

Omfanget i omtalen av politivold er en konsekvens av at mediene svært ofte omtaler Floyds dødsfall i sammenheng med en allerede etablert diskurs rundt politibrutalitet i USA, siktelsen av politimannen Derek Chauvin for uaktsomt drap, og omtale av de tre obduksjonsrapportene som skal fastslå dødsårsaken. Samtidig som omtalen av politivold i utenriksdekningen i stor grad er oppdateringer om nye

utviklinger i saken til Floyd, som deles på tvers av de ulike kildene, finner vi også vinklinger der det trekkes linjer til andre kjente tilfeller av politibrutalitet. Politivold i USA er hovedtema i ti leder- og kommentarartikler i datamaterialet, og i flere av disse blir brutaliteten beskrevet som et dyptliggende problem. «George Floyds død føyer seg inn i en skammelig tradisjon med politivold i USA», fastslår kultureddaktør Mode Steinkjer på kommentarplass i Dagsavisen (2. juni). «Det fremstår som politiet kan ha et kulturproblem med rasisme», skriver Fædrelandsvennen på lederplass (8. juni). I lederartikkelen til Nationen (2. juni) blir politibrutaliteten i USA satt i sammenheng med et stadig mer polarisert samfunn drevet fram av Donald Trump. Fra å bli omtalt i mer enn 250 artikler i mai og juni, er politivold hovedtema i 40 artikler i juli og august. Tema i omtalen er hovedsakelig den nye Amnesty-rapporten «USA: The World is Watching» som dokumenterer politiets maktbruk i møte med Black Lives Matter-protestene.

Protestene og opptøyene som utløses i USA etter pågripelsen av George Floyd er en helt sentral del av utenriksdekningen. Den voldsomme mobiliseringen av protestanter og Black Lives Matter-bevegelsen, først i Floyds hjemby Minneapolis, deretter i flere amerikanske byer, får naturlig nok en sentral plass også i norske medier. Voldelige sammenstøt mellom demonstranter og politiet, plyndring av butikker og det faktum at Nasjonalgarden blir satt inn i flere stater skaper rammen for en sensasjonspreget dekning. I både ord og bildebruk er dekningen av demonstrasjonene i USA preget av sterke skildringer. Reportasjebilder av bygninger i flammer, røyk, og overskrifter som «Politistasjon i flammer – dette er vår siste utvei» (VG Nett 29. mai) og «raseopptøyene sprer

Temaer og vinklinger i utenriksstoffet

seg i USA» (Stavanger Aftenblad 30. mai) gir assosiasjoner til krigsskildringer. Vi finner disse sterke skildringene på tvers av de ulike kildene, hvor flere påpeker at eskaleringen i konflikten ikke lenger har noe med George Floyd å gjøre, og at det er drevet frem av krefter på både høyre- og venstresiden. Spredningen av demonstrasjonene til andre land, særlig Frankrike og Sverige, får også en god del oppmerksomhet i den norske utenriksdekningen.

Støtteerklæringer

Parallelt med omtalen av opptøyer og demonstrasjoner er støtteerklæringer til George Floyd og Black Lives Matter en tematikk som får mye plass i utenriksomtalen. VG og Nettavisen har mest av denne stofftypen som er kjennetegnet av en mer kjendissentrert dekning, der representanter fra særlig den amerikanske sport- og underholdningsbransjen er hovedaktører. I omtalen refereres det ofte til Twittermeldinger og andre utspill i sosiale medier.

Ulike solidaritetserklæringer til George Floyd fra idrettsutøvere og idrettslag, særlig i fotballen, får stor plass innenfor dette temaområdet. Sammenblendingen mellom sport og politikk som solidaritetserklæringene representerer er uvanlig, og beskrives også som kontroversielle. Omtalen reflekterer imidlertid at det relativt raskt etableres aksept for antirasistiske markeringer i blant annet Premier League og Bundesligaen. Et utspill fra arrangøren av sommer-OL i Los Angeles i 2028, med ønske om at IOC skal tillate antirasistiske markeringer fra utøverne, føyer seg også inn i denne diskursen. Resett er kilden i utvalget som i størst grad problematiserer slike og andre støtteerklæringene til Black Lives Matter-bevegelsen. I artikkelen «Her er selskapene som

støtter Black Lives Matter-bevegelsen» (16. juli) argumenteres det blant annet med at organisasjonen er knyttet til flere drap.

Debattfokuset i utenriksstoffet

Temaområdene strukturell rasisme og hverdagsrasisme utgjør 23 prosent av utenriksomtalen. Etter George Floyds død aktualiseres debatten rundt den institusjonaliserte og systematiske rasismen i USA, en diskusjon som raskt også overføres til Norge. Diskusjonen knyttes opp til utspill fra essensielle skikkelser i amerikansk politikk, som tidligere president Barack Obama, presidentkandidat Joe Biden, og sittende president Donald Trump. En sentral del av kildenes utenriksdekning er også hvordan vi skal forstå hva som skjer i USA, med bakgrunn i landets historie. «Det jeg ikke forsto, var at forklaringen på det meste av det jeg så rundt meg, skyldtes 400 år med strukturell rasisme», skriver Ketil Raknes, doktorgradsstipendiat ved Høgskolen Kristiania i et tre sider langt essay i Morgenbladet (12. juni) om hvordan å forstå amerikansk rasisme i en historisk kontekst. I flere av kildene spiller ulike «USA-eksperter» en viktig rolle i å forklare leserne hvordan vi skal forstå det som skjer. Hverdagsrasisme utgjør syv prosent av utenriksomtalen. Kjente mennesker som står frem med historier om rasisme er typiske saker vi finner her.

Den såkalte statuedebatten kommer til uttrykk i fem prosent av utenriksdekningen. Omtalen dreier seg hovedsakelig om konkrete hendelser der demonstranter går løs på amerikanske og europeiske statuer av personer som knyttes opp mot kolonialisme og rasisme. Også navneendringer som er utløst av samme motiver er plassert her.

Eksempler på utenriksstoff

VG 28. mai
Norske riks- og regionmedier rapporterer løpende fra USA i dagene etter pågripelsen av George Floyd. Politivold, demonstrasjoner og opptøyer og støtteklæringer er de mest vanlige vinklingene i utenriksomtalen.

Adresseavisen 4. juni

Dekningen av demonstrasjoner og opptøyer i USA minner om krigsskildringer i ord og bilder.
VG 30. mai.

Dagbladet 30. mai.

Temaer og vinklinger i innenriksstoffet

Innenriksdekningen handler i stor grad om å realitetsorientere leserne om rasisme i Norge

Debatten kommer til Norge

Innledningsvis i analysen peker vi på den direkte sammenhengen mellom hendelsene som utspiller seg i USA og dekningen av rasisme i norske medier. Den verdensomspennende Black Lives Matter-bevegelsen overfører både demonstrasjoner og en aktualisert rasismedebatt til Norge.

Den norske hverdagsrasismen

Det er de to beslektede temaområdene hverdagsrasisme og strukturell rasisme som får mest omtale, til sammen 44 prosent av den totale dekningen. Rasismedebatten i USA overføres raskt til Norge, og opplevelser med rasisme blir delt gjennom sterke, personlige skildringer. Aftenposten, Adresseavisen og VG publiserer mest av denne stofftypen, hvorav om lag 40 prosent er innsendt stoff.

Ytterligere åtte prosent er leder- og kommentarstoff. I kommentarartikkelen «Vi avskyr rasismen i USA. Hvordan er det hos oss?» (Adresseavisen 3. juni), oppfordrer kommentator Trygve Lundemo oss til å tenke over våre egne internaliserte fordommer. Det samme gjør kommentator i Dagsavisen, Selma Moren, i kommentaren «Spørsmålene vi må begynne å stille oss selv». Omtalen av hverdagsrasisme, både i nyhetsstoffet og det meningsbærende, handler mye om en bevisstgjøring av hvilket samfunn vi lever i. Dette er et budskap som går igjen både fra intervjuobjektene, i det innsendte stoffet og i leder- og kommentarartiklene. Klassekampen har hverdagsrasisme som hovedoppslag 6. juni, der avisen intervjuer ulike personer om deres erfaringer med politiet og rasisme. I tillegg til privatpersoner er det i likhet med utenriksdekningen også flere kjente personer som står frem med personlige vitnesbyrd om rasisme. Særlig to utspill får mye oppmerksomhet, prinsesse Märtha Louise sitt oppgjør med rasisme på bakgrunn av erfaringer med kjæresten Durek Verrett, og Maria Menas erfaring med rasistiske kommentarer etter å

ha delt et bilde av seg selv og kjæresten på Instagram. Som nevnt handler mye av innenriksdekningen om å realitetsorientere leserne om at rasismen eksisterer også hos oss, og de personlige historiene spiller her en nøkkelrolle. Til tross for at dette er den mest brukte innfallsvinkelen til omtale av hverdagsrasisme, finner vi også eksempler på motstemmer, både i de alternative kildene og i riksmidene. I en debattartikkel på NRK.no (10. juni) argumenterer Farjam Movafagh, leder i Sekulær Allianse, for at vi ikke har et rasismeproblem i Norge, og at alle anklager om rasisme skaper splittelse og avstand mellom mennesker. Også høyrepolitikker Mahmoud Farahmand skriver i en kronikk i VG (10. juli) at han ikke kjenner seg igjen i sannheten om «dype strukturelle mekanismer», som har fått bred støtte hos en rekke medier.

Selve premisset for den mye omtalte hverdagsrasismen er nettopp at den *strukturelle rasismen* ikke bare eksisterer i USA, men midt iblant oss. 20 prosent av oppslagene i innenriksdekningen berører dette temaet, og en svært høy andel, 70 prosent, er meningsbærende stoff. Ett av fem oppslag om strukturell rasisme er journalistisk meningsbærende stoff. Den høye andelen leder- og kommentarartikler gjør at pressen selv er den mest fremtredende hovedaktøren i omtalen av strukturell rasisme. Aftenposten publiserer desidert flest leder- og kommentarartikler om temaet, 19 stykker i perioden totalt. Færrest finner vi i Nationen, Dag og Tid og Stavanger Aftenblad.

Politisering av læringsinstitusjonene og KHiO-debatten

Med ett særlig unntak, omtale av raseprofilering i politiet, foregår mye av debatten om både hverdagsrasisme og strukturell rasisme enten på et personlig nivå, eller på et mer overordnet samfunnsnivå. En mindre del av omtalen og debatten omhandler spesifikke institusjoner, læringssteder, næringsliv ol. Et av unntakene er debatten som oppstår

Temaer og vinklinger i innenriksstoffet

KHiO-debatten utfordrer de tradisjonelle skillelinjene i debatten

etter at kunststudenter ved Kunsthøyskolen i Oslo (KHiO) signerer to brev der de ber skolen ta et oppgjør med strukturell rasisme og avkolonisering av pensum. Seks ulike kilder, Aftenposten, Klassekampen, Morgenbladet, Dagbladet, Resett og Document.no, refererer alle til debatten i artikler der rasismedebatten har høy synlighet. Halvparten av deknningen i de ulike kildene er leder- og kommentarartikler. Kommentator i Aftenposten (12. juli), Frank Rossavik, karakteriserer kunststudentenes ønske om «avkolonisering» av pensum, i betydningen vektlegging av mindre ikke-vestlig pensum, som en naturlig akademisk diskusjon. I kommentaren «Farlig på Kunsthøyskolen» (25. august) stiller klassekampens Bjørgulv Braanen spørsmålsteget ved hvordan man skal forvente at ledelsen ved KHiO og andre høyskoler skal reagere på hendelsene i kjølvannet av George Floyd. «Jeg stiller meg tvilende til om vi ønsker oss en slik løpende politisering av landets høgskoler», skriver Braanen. Også Dagbladet er kritisk til oppropet. I lederartikkelen «Ikke gi etter for studentene» (7. august) skriver avisen at de antirasistiske tiltakene som studentene krever av skolen «beveger seg mot det autoritære». Dagbladet mener videre at det er bekymringsfullt at rektoren ved KHiO ser ut til å gi etter for kravene. Document.no (22. juli) er også kritisk til kravet om «en radikal omveltning av kunstutdanningen og institusjonens kunstfaglige grunnlag» på kommentar plass. Resett omtaler debatten i en mer balansert nyhetsartikkel (8. juli), der det henvises til utsagn fra begge leire i debatten. Basert på det nevnte skiller omtalen av KHiO-debatten seg fra kildenes øvrige omtale av strukturell rasisme ved en mer kritisk tilnærming til selve premisset for diskusjonen.

Metadebatt og statuedebatt

Som navnene impliserer finner vi også et overveiende debattelement innenfor temaområdene metadebatt om rasisme og statuedebatt. Ett av ti oppslag i innenriksdekningen er kategorisert som metadebatt.

Metadebatten er kjennetegnet ved en diskusjon om selve rasismebegrepet. Sentrale spørsmål er *hvem* som kan uttale seg om rasisme, om rasisme kun kan komme fra personer som *vedkjenner* at de er rasister og hva som *egentlig* kan defineres som rasisme. Det er innenfor metadebatt-omtalen vi finner den aller største andelen meningsbærende stoff i datagrunnlaget: 54 prosent innsendt stoff og 23 prosent leder- og kommentarartikler. Klassekampen og Bergens Tidende publiserer flest debattinnlegg som inngår i metadebatten, og privatpersoner og akademikere/eksperter er avsendere av flest debattinnlegg. Pressen selv er imidlertid den aller mest fremtredende aktørgruppen, gjennom de mange leder- og kommentarartiklene som inngår i metadebatten. Et eksempel på refleksjonene som typisk inngår i denne stofftypen er kommentaren «Jeg er hvit og privilegert og bruker feil ord. Er jeg da rasist?», signert politisk redaktør i Bergens Tidende (18. juni), Eirin Eikefjord. Eikefjords utgangspunkt er at debatten om rasisme stanger i begrepene. Dette er et premiss som går igjen i mye av metadebatten; Hvis vi bruker rasismebegrepet på en måte folk ikke kjenner seg igjen i, blir det da enda vanskeligere å ha en fruktbar og meningsfull samtale om de reelle utfordringene vi har med rasisme? Politisk redaktør i Dagbladet, Geir Ramnefjell, peker på nettopp dette i kommentaren «Den nye rasismedebatten gir Frp surstoff» (18. juni).

Sammenlignet med omtalen av hverdagsrasisme og strukturell rasisme finner vi en lavere andel hovedaktører med utenlandsk bakgrunn innenfor metadebatten. Noe av forklaringen på dette er nettopp den høye andelen redaksjonelt meningsbærende stoff. Resett er kilden som oftest refererer til metadebatten om rasisme i nyhetsartikler. Dekningen i Resett består både av artikler som kun henviser og parafaserer til debatten i andre medier, samt artikler med mer kritiske vinklinger. Frp-politiker Per-Willy Amundsens angrep på NRKs dekning av rasisme er tema i flere av oppslagene.

Rasismen er for alle

Aftenposten 23. juli

Den offentlige samtalen er ikke truet av identitetspolitikk

Vårt Land 23. juli

Hvite og svarte kan ikke snakke om rasisme på samme måte

Vårt Land 23. juli

Rasisme er et tveegget ord

Dagbladet 4. juni

Den hvite skjørheten

Klassekampen 4. juli

Jeg er hvit og privilegert og bruker feil ord. Er jeg rasist?

Bergens Tidende 18. juni

Samtalen om rasisme er i altfor stor grad prega av tåkelegging

Dagbladet 8. juli

Temaer og vinklinger i innenriksstoffet

Hvilke diskusjoner driver rasismedebatten fremover?

Å velte statuer av borgerkrigens sørstatsgeneraler ble raskt en del av protestene mot rasisme i USA etter George Floyds død. En lignende debatt sprer seg også til Norge i begynnelsen av juni, der man blant annet diskuterer hvorvidt man bør fjerne statuer av Winston Churchill og Ludvig Holberg i Oslo. Seks prosent av innenriksomtalen i perioden inngår i denne debatten. I tillegg til statuer diskuteres også malerier, gatenavn og lignende som kan knyttes til rasistiske tolkninger. Området i Bergen som er oppkalt etter slavehandler Jørgen Thor Møhlen, og maleriet «Justitia» fra bystyresalen i Bergen, er to slike symbolsaker som får mye oppmerksomhet. Det er innenfor statuedebatten vi finner den aller største andelen leder- og kommentarartikler med 30 prosent. Ni ulike kilder diskuterer saken på leder- og kommentar plass.

Statuedebatten dreier også etter hvert over i en retning der man i stor grad diskuterer selve debatten, hvor fruktbar den egentlig er, og hvorvidt det er en avsporing. Adresseavisens lederartikkel 15. juni, «Styr om statuer bør ikke få avspore debatten», er et typisk eksempel på denne argumentasjonen. Foruten pressen selv er politikere den mest aktive aktørgruppen innenfor statuedebatten. Det er imidlertid ingen klare politiske skillelinjer i denne debatten, og det er eksempler på at representanter fra samme partier uttaler seg i ulike retninger.

Demonstrasjoner og handlingsplaner mot rasisme

Oppsummeringen av innenriksdekningen har så lang vært sentrert rundt det sterke debattelementet i omtalen. Hvis vi ser på den samlede omtalen er det nettopp ulike innfallsvinkler til debatten om rasisme som får mest spalteplass. I tillegg til debattstoff dreier også en ikke ubetydelig del av omtalen seg om demonstrasjonene til støtte for Black Lives Matter-bevegelsen i ulike byer i Norge i juni. Dekningen er naturlig nok preget av en større andel nyhetsstoff enn hva vi ser innenfor temaene med et sterkt debattelement. Omtalen dreier seg i all hovedsak om

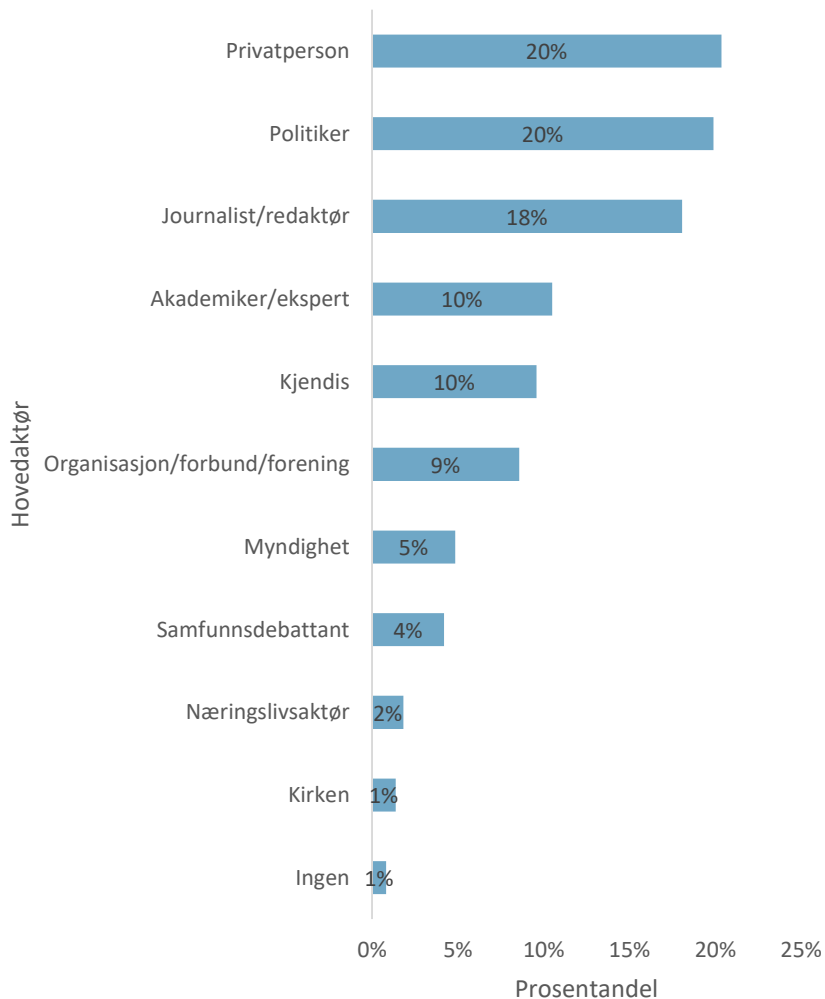
avviklingen av de ulike demonstrasjonene, hvor også korona og smittefare blir et sentralt element. I forbindelse med koronasituasjonen blir det også diskutert hvorvidt det er forsvarlig å avvikle demonstrasjonene, og hvorvidt politiet skulle stoppe den store demonstrasjonen i Oslo 5. juni med grunnlag i Stortingets koronaforskrift. Den meningsbærende omtalen dreier seg i all hovedsak om denne tematikken, og kildene formidler ulike meninger. «Demonstrasjonen mot rasisme ble også en langfinger til koronadugnad», skriver nyhetsredaktør i Nettavisen René Svendsen (8. juni), mens Bergens Tidende skriver i en kommentar «det var ikkje berre lov å demonstrere mot rasisme. Det var rett».

Ved siden av omtalen av de store demonstrasjonene mot rasisme, er handlingsplaner mot rasisme også et håndfast uttrykk for at rasisme kommer på dagsordenen i Norge i juni. Den største nyheten i så måte er at kulturminister Abid Raja (V) skal sette ned en arbeidsgruppe som for å jobbe med konkrete tiltak til å bearbeide rasisme i norsk idrett. Innspill fra Ap om en handlingsplan mot rasisme i skolen er også et uttrykk for politisk dagsorden.

Omvendt rasisme

De to temaområdene omvendt rasisme og påstått rasisme står til sammen for tre prosent av innenriksomtalen. Omtalen kommer hovedsakelig i de alternative kildene, særlig i Resett, og utfordrer rasismedebatten vi ser for øvrig ved å se bort fra premisset om at rasisme er utbredt i Norge, eller ved å hevde at rasisme mot hvite er like relevant å snakke om som rasisme mot svarte. Budskapet formidles oftest gjennom leder- og kommentarartikler, eller via politikere som mener rasismedebatten i norske medier ikke er balansert.

Hovedaktører i innenriksstoffet (N= 1 091)

Foruten å undersøke volumet, utviklingen og tematikken i rasismedebatten som oppstår i norske medier i perioden er et vesentlig element å avdekke *hvem* som kommer til orde i dekningen. Både bruk av kilder i nyhetssaker, og hvilke stemmer som får kronikker og leserinnlegg på trykk, er av avgjørende betydning for utviklingen i debatten og hvorvidt mediene lykkes i å gi et balansert virkelighetsbilde. Kommer personer med innvandrerbakgrunn til orde i en tematikk som i stor grad angår dem selv? Er debatten preget av elitistiske stemmer? Blir debatten løftet opp på et politisk nivå? Hvilken rolle har de etablerte samfunnsdebattantene? I hvilken grad har pressen selv en stemme gjennom leder- og kommentarartikler, og hvilke temaer velger de å løfte fram?

For å svare på de overnevnte spørsmålene har vi kartlagt hvem som er hovedaktør i alle artikler som inngår i innenriksdekningen. I 99 prosent av artiklene der rasisme har høy synlighet finner vi en tydelig premissleverandør for meningsinnholdet, og diagrammet til venstre illustrerer hvilke aktørgrupper som er mest fremtredende.

Privatpersoner og politikere er aller mest synlige i den norske dekningen av rasisme i kjølvannet av George Floyd, tett etterfulgt av pressen selv i form av leder- og kommentarartikler. Etablerte samfunnsdebattanter er mindre synlige i rasismedebatten, og er kun kilder i fire prosent av omtalen.

Privatpersoner, politikere og pressen deltar mest aktivt i den norske rasismedebatten

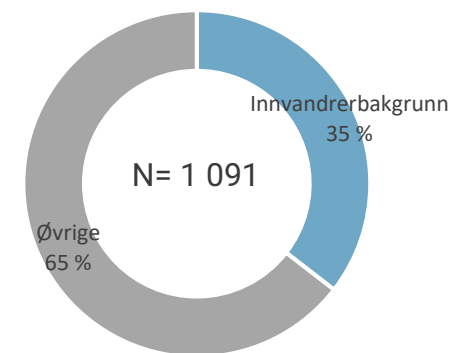
25 Hovedaktørens bakgrunn

Diagrammet øverst til høyre illustrerer graden av medvirkning fra personer med innvandrerbakgrunn i omtalen og debatten om rasisme i perioden. Med «øvrige» menes aktører i omtalen som ikke har innvandrerbakgrunn. Se side 3 for SSBs definisjon av «personer med innvandrerbakgrunn» som ligger til grunn for denne delen av analysen.

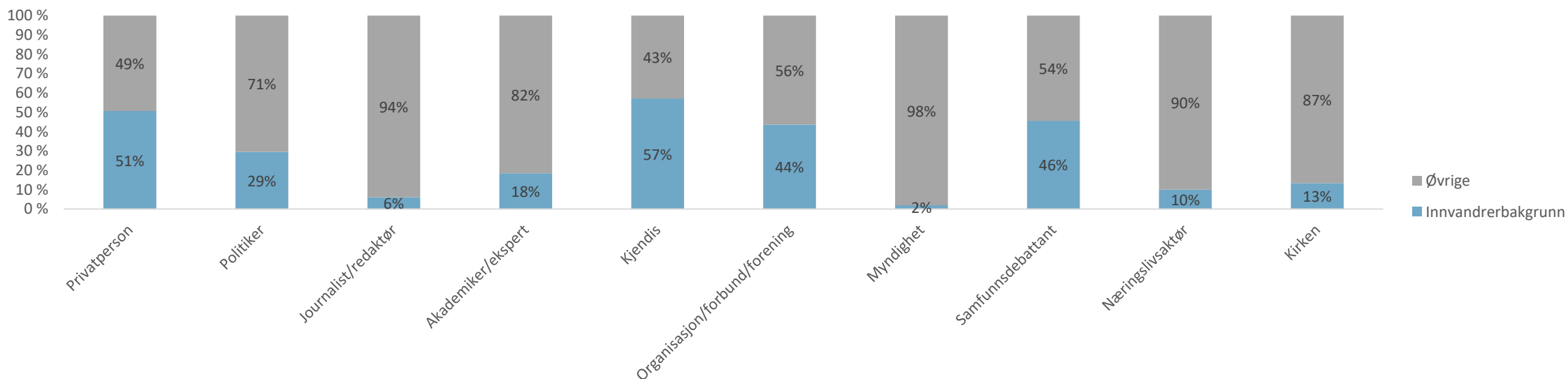
Til sammen har 35 prosent av hovedaktørene i omtalen innvandrerbakgrunn. Dette inkluderer også avsendere av kronikker og leserinnlegg. Sammenlignet med funnene i analysen «Innvandring og integrering i norske medier 2017», en analyse Retriever utførte på oppdrag fra IMDI, figurerer personer med innvandrerbakgrunn langt

oftere som hovedaktører og kilder i denne undersøkelsen. I analysen fra 2017 finner Retriever at personer med innvandrerbakgrunn medvirker i 17 prosent av nyhetsartikler om innvandrer- og integreringsrelaterte spørsmål.

Diagrammet under viser bakgrunnen til hovedaktørene i omtalen. To aktørgrupper har en liten overvekt av kilder med innvandrerbakgrunn, privatpersoner og kjendiser. Også aktørgruppen samfunnsdebattant har en høy grad av kilder med innvandrerbakgrunn. Merk at fordelingen tar utgangspunkt i ulikt antall oppslag, med flest tilhørende aktørgruppen privatperson, og færrest tilhørende kirken.

Hovedaktørens bakgrunn i innenriksstoffet (N= 1091)

Hvem uttaler seg i rasismedebatten?

De personlige historiene får en plattform

Undersøkelsen avdekker at privatpersoner er den aller største aktørgruppen i innenriksdekningen av rasimerelaterte spørsmål, tett etterfulgt av politikere. At politikere og andre som tilhører det såkalte elitesjiktet ofte blir brukt som kilder i mediedekningen av ulike dagsaktuelle hendelser og temaer er ikke overraskende. Her er det imidlertid mer interessant å peke på at også andelen privatpersoner, eller vanlige borgere, som premissleverandører for omtalen er høy. Det mest brukte narrative i denne omtalen er personlige historier om rasisme i Norge. Gjennom disse historiene blir hverdagsrasismen gitt et ansikt og bekrefter at rasisme også finnes i vårt eget samfunn. På samme måte som #Metoo åpnet spaltene for personlige historier om uønsket seksuell oppmerksomhet, åpner rasismedebatten i kjølvannet av George Floyd opp for å dele historier om ubehagelige opplevelser og diskriminering på bakgrunn av etnisitet og hudfarge. Lignende historier blir også fortalt av kjente personer fra sport- og underholdningsbransjen som bruker sine egne erfaringer til å rette søkelyset mot rasisme. Unntaksvis finner vi også privatpersoner, både med og uten innvandrerbakgrunn, som ikke kjenner seg igjen, og tar til motmæle mot historiene som deles om hverdagsrasisme.

52 prosent av hovedaktørene som uttaler seg om hverdagsrasisme har selv innvandrerbakgrunn. Blant privatpersonene som selv ikke har innvandrerbakgrunn er selvransakelse og refleksjon over egen bevissthet rundt rasisme mye brukte vinklinger.

Politikere og hendelsesnyheter

Når politikere er premissleverandører i omtalen er det oftest i sammenheng med temaene demonstrasjoner og opptøyer, handlingsplaner mot rasisme og strukturell rasisme. De to første temakategoriene er mer handlingsrettet, mens det tredje indikerer

at også norske politikere engasjerer seg i rasismedebatten. I likhet med flere av de andre aktørgruppene kan engasjementet tydelig spores direkte tilbake til den aktualiserte offentlige samtalen om rasisme både i USA og i Norge. Gjennomgangstonen fra norske politikere, på tvers av partitilhørighet, er en anerkjennelse av at strukturell rasisme finnes. Et utspill fra statsminister Erna Solberg om at det forekommer etnisk profilering i politiet i Norge føyer seg inn i

Privatpersoner er mer synlige i rasismedebatten enn akademikere og samfunnsdebattanter sammenlagt

denne diskursen og får god spredning. Den rådende konsensus om strukturell rasisme i Norge blir imidlertid også møtt av motstemmer, hovedsakelig fra Frp, men også fra representanter fra partier som Ap og SV. Hele 42 prosent av ytringene fra politiske aktører kommer i form av kronikker og leserinnlegg. At politikerne oppsøker mediene i så stor grad indikerer et stort engasjement.

Pressens rolle, akademikere og samfunnsdebattanter

Journalister og redaktører utgjør selv en betydelig aktørgruppe i rasismedebatten. Det redaksjonelt meningsbærende stoffet utgjør 15 prosent av det totale innenriksstoffet. Det er diskusjonen rundt strukturell rasisme som opptar pressen mest, etterfulgt av metadebatten om rasisme, demonstrasjoner, hverdagsrasisme og statuedebatten. Samtidig som strukturell rasisme får aller mest

Hvem uttaler seg i rasismedebatten?

oppmerksomhet finner vi med andre ord en stor bredde i hvilke temaer som diskuteres i leder- og kommentarartiklene. På tvers av de ulike kildene er en mye brukt inngangsvinkel at leder- og kommentarstoffet reflekterer rundt debatten om strukturell rasisme og selvransakelse. I den første bølgen av meningsbærende stoff i innenriksdekningen finner vi flere eksempler på at avisene anerkjenner at rasismen eksisterer blant oss. «Raseprofilering svekker tilliten til politiet», skriver Dagbladet på lederplass 9. juni, mens VG slår fast at «det er klart rasisme finnes i Norge» på lederplass 11. juni. I kommentarartikkelen «En bølge av syndsbejnelser» (15. juni), reflekterer kulturredaktør i Vårt Land, Arne Borge, rundt hvor fort det gikk fra å være et tabu å innrømme sin rasisme, til å virke tåpelig å påstå at man ikke er det. Refleksjoner rundt den nye debatten om strukturell rasisme finner vi også på kommentarplass i Dagbladet under overskriften «Den nye rasismedebatten gir Frp surstoff» (17. juni). Vi finner også eksempler på refleksjoner over debatten i de alternative kildene. «Å være hvit er faktisk helt ok», skriver Resetts journalist i en kommentar 9. juni, mens Document.no i kommentaren «Tusenvis i protest for egen livsløgn» (8. juni), slår fast at den strukturelle rasismen er fiksjon. Disse kildene har med andre ord ofte en motsatt innfallsvinkel til tematikken sammenlignet med de mer etablerte kildene.

Varierte akademiske innfallsvinkler

Også akademikere og eksperter reflekterer oftest rundt temaene strukturell rasisme og metadebatt om rasisme, etterfulgt av hverdagsrasisme. Aktørgruppen utgjør ti prosent av kildene, og kommer oftest til orde i Klassekampen, Dagsavisen og Aftenposten. 60 prosent av utspillene fra akademikere og eksperter er i form av kronikker og leserinnlegg. Blant akademikerne finner vi professorer og stipendiater fra en rekke ulike fagfelt som angriper debatten fra ulike vinkler: medievitenskap, psykologi, litteratur, samfunnsøkonomi, sosialantropologi, tverrfaglige kulturstudier og rettsvitenskap. I

kronikken «Rasisme er ikke en del av vår natur» (VG 9. juni), skriver professor i psykologi ved NTNU, Leif Edward Ottesen Kennair, eksempelvis om rasisme fra et evolusjonspsykologisk perspektiv. I et intervju med Vårt Land (17. juni) snakker forfatter av boken «Rasismens retorikk», litteraturprofessor Frode Helland (UiO), om hvor skadelig det er å avfeie minoriteters opplevelse av rasisme som ikke-eksisterende. 18 prosent av akademikere og ekspertene som uttaler seg om den norske rasismedebatten har innvandrerbakgrunn.

Akademikerne bidrar også til en personliggjøring av debatten – institusjonene de representerer er mindre synlige

I likhet med aktørgruppene privatpersoner og kjendiser er det også flere akademikere som henviser til egne opplevelser, som innlegg i den pågående debatten. Vi ser med andre ord en personliggjøring av debatten også i dette henseende, og akademikere snakker i stor grad på vegne av seg selv. I et debattinnlegg i Aftenposten (22. juni) etterlyser to vitenskapelig ansatte ved Universitetet i Agder nettopp en tydeligere kommentar fra universitets- og akademiske miljøer om hvordan de forholder seg til de verdensomspennende protestene mot rasisme.

Organisasjoner, myndighet og næringsliv

Representanter fra aktørgruppene organisasjon/forbund/forening og næringsliv er alle synlige i omtalen av de norske Black Lives Matter-demonstrasjonene. Den somaliske ungdomsorganisasjonen From

Hvem uttaler seg i rasismedebatten?

Youth to Youth, Way Forward, Innvandrernes Landsorganisasjon og African Student Association er med å arrangere demonstrasjoner i ulike norske byer og intervjues i forbindelse med dette. Videre går eksempelvis Norsk fotballforbund og Antirasistisk senter ut med klare antirasistiske standpunkt.

Aktørgruppen «myndighet», typisk representert ved innsatsledere i politiet, representanter fra kommuner og byråd, samt helsetopper som Bent Høie og Espen Rostrup Nakstad, er oftest sentrale i omtale knyttet til avvikling av de ulike Black Lives Matter-demonstrasjonene. Her spiller koronarestriksjoner en sentral rolle.

Som representant for aktørgruppen «næringsliv» er Obos blant de mest synlige. Hovedforklaringen på dette er utspillet fra Obos om at ansatte som deltok i Black Lives Matter-demonstrasjonen i Oslo, ble oppfordret til ti dagers karantene av smittevernhsyn.

Samfunnsdebattantene

Som tidligere påpekt har den offentlige samtalen om rasisme i Norge etter George Floyd et sterkt element av personlige historier og debatt. Privatpersoner, politikere, kjendiser, akademikere og pressen selv bidrar i størst grad i denne diskursen. De «etablerte» samfunnsdebattantene, en titulering basert på tilbakevendende deltakelse i den norske offentligheten eller eksplisitt benevning i omtalen, er hovedaktører i kun fire prosent av omtalen. Samfunnsdebattantene engasjerer seg mest i metadebatten om rasisme og hverdagsrasisme, og opptrer oftest i Dagsavisen og Dagbladet. Om lag halvparten av engasjementet er i form av innsendt stoff. 46 prosent av personene som inngår i aktørgruppen samfunnsdebattant har innvandrerbakgrunn. Siden samfunnsdebattantene kun er hovedaktører i fire prosent av omtalen kan vi dra slutningen om at samfunnsdebattanter som selv ikke har innvandrerbakgrunn er nokså lite synlige i debatten.

Kirkens representanter i rasismedebatten

Kirken er premissleverandør i et lite utvalg oppslag (én prosent), hovedsakelig i avisen Vårt Land. I forbindelse med demonstrasjonen i Oslo i begynnelsen av juni viser preses i Den norske kirke, Olav Fykse Tveit, sin støtte til fredelige demonstranter. «Rasisme er en brutal virkelighet, og den sprer seg med en stor kraft. Mangfoldet som Gud har skapt oss med og til er blitt til skiller, diskriminering og konflikt. Rase er en konstruksjon. Vi får ikke puste», uttaler Fykse Tveit i en pressemelding som siteres i Vårt Land 5. juni. Også Erhard Hermansen, generalsekretær i Norges Kristne Råd, oppfordrer kirken til

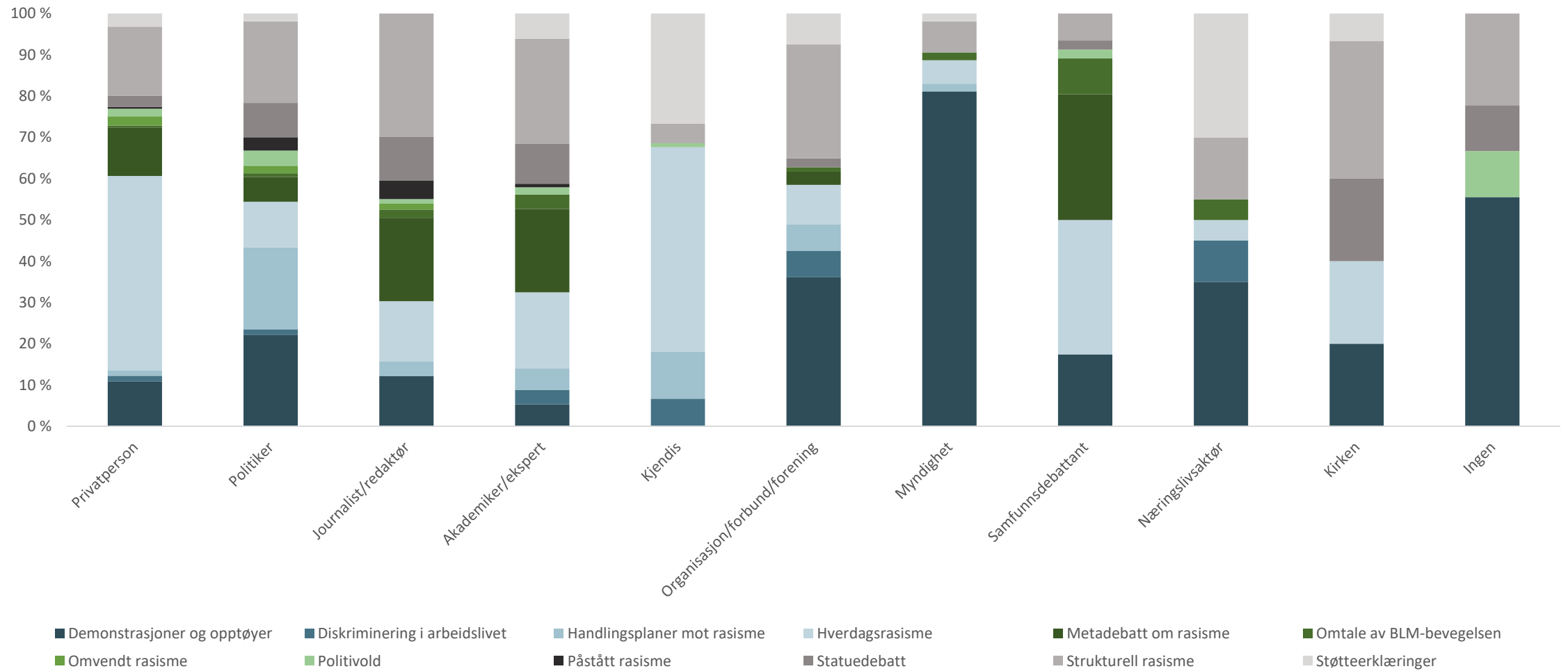

Rasisme er en brutal virkelighet, og den sprer seg med en stor kraft

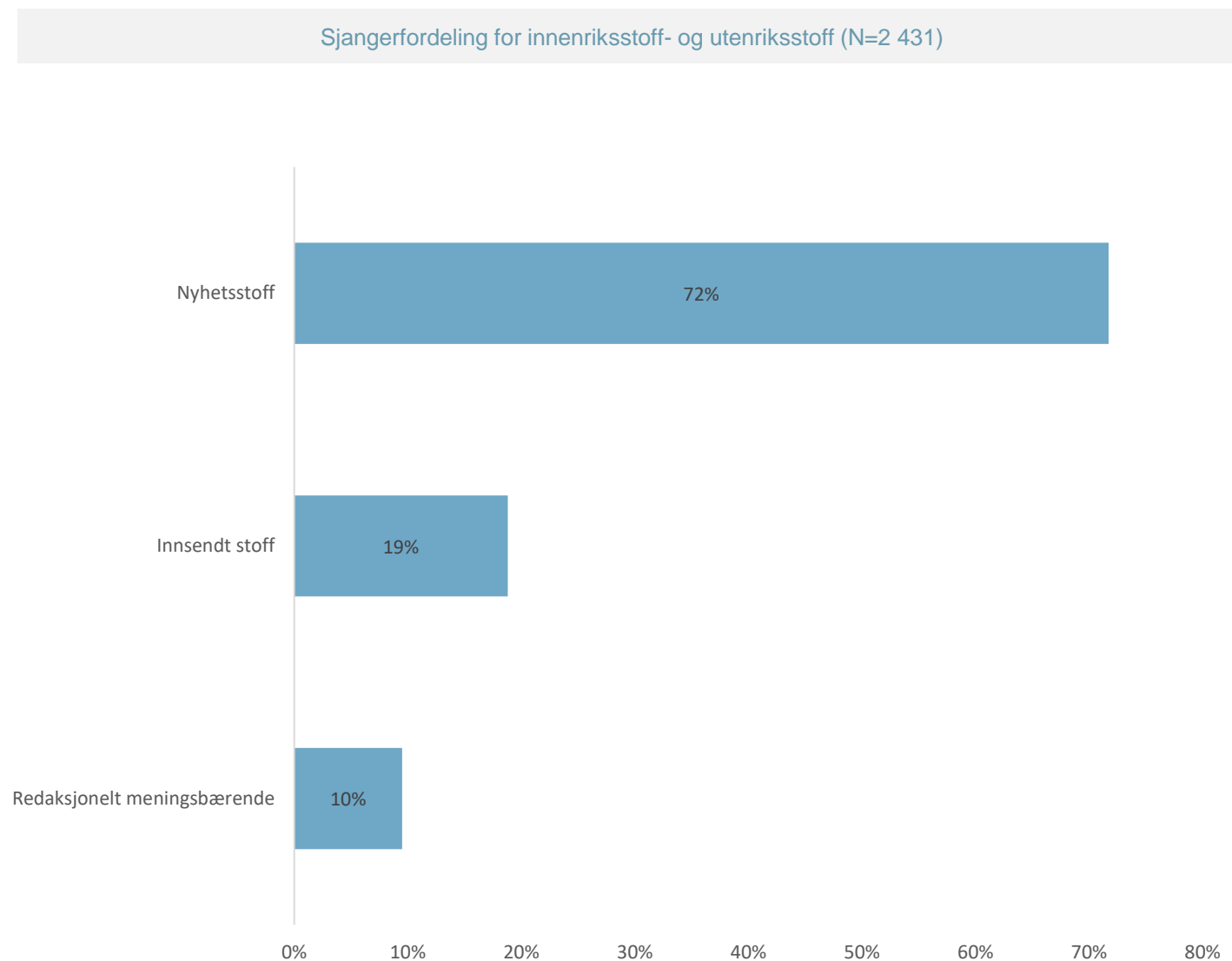
Preses, Olav Fyske Tveit, i Vårt Land 5. juni

å ta avstand fra rasisme og si ja til flerkulturelle fellesskap i samme avis (18. juni). «Bør vi rive Nidarosdomen?», spør teolog Gyrid Gunnes i Vårt Land 7. juli. Hun blir også intervjuet om kronikken i Adresseavisen 28. juli. Gunnes forklarer spørsmålet som et ønske om å diskutere ulike representasjonsformer, og å belyse det faktum at både kirkebygg og kristne tekster er laget av den kristne majoriteten. Nidarosdomen ble bygget som en hyllest til Olav Haraldsson selv om datidens norrøne befolkning ikke så på ham som en helt, påpeker teologen. Gunnes sier at problemstillingen rundt representasjon har vært her lenge, men at den kommer opp igjen i lys av Black Lives Matter-bevegelsen.

Aktører og tema i innenriksstoffet (N= 1112)

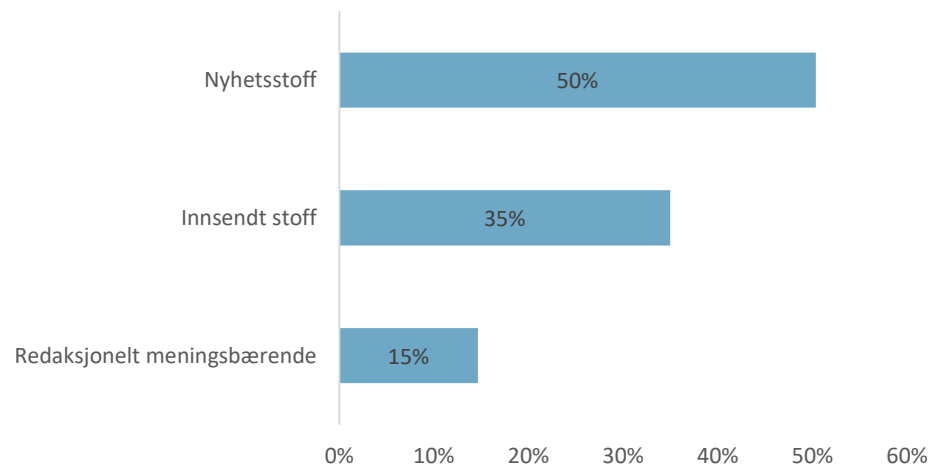

Diagrammet viser den prosentvise fordelingen av hvilke tema de ulike aktørgruppene uttaler seg om og engasjerer seg i. Diagrammet tar kun utgangspunkt i innenriksdekningen av rasisme. Merk at fordelingen tar utgangspunkt i ulikt antall oppslag, med flest tilhørende aktørgruppen privatperson, og færrest tilhørende kirken og oppslag uten noen fremtredende hovedaktør (ingen).

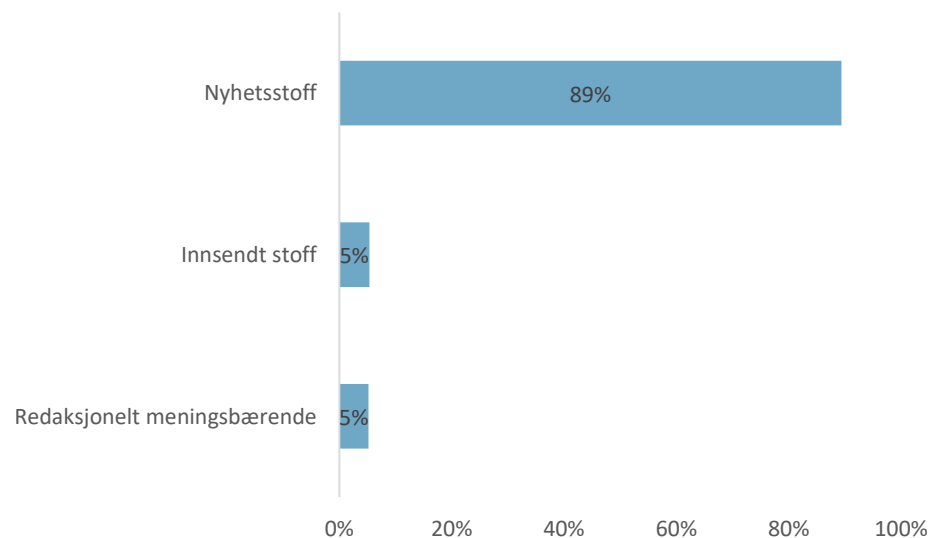

Nesten ett av tre oppslag i kildematerialet er meningsbærende stoff

Sjangerfordeling for innenriksstoff (N=1 112)

Sjangerfordeling for utenriksstoff (N= 1 309)

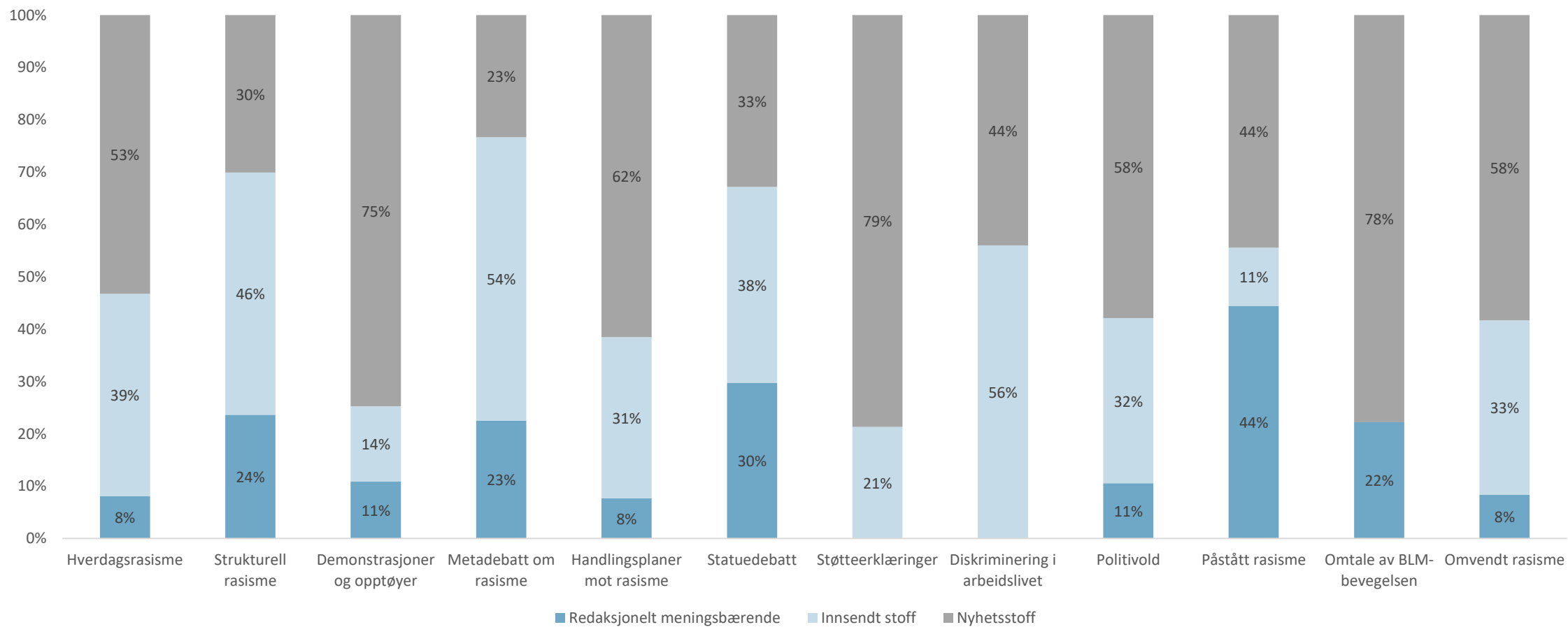
Diagrammene viser hvordan utenriks- og innenriksdekningen knyttet til rasisme, George Floyd og Black Lives Matter fordeler seg på sjanger. Totalt er 29 prosent av medieomtalen meningsbærende stoff. Med meningsbærende stoff menes kronikker og innsendt stoff til avisenes debattsider, og kommentar- og lederartikler som avisredaksjonene står bak.

Hvis vi kun ser på medieomtalen som er knyttet opp mot forhold i Norge er hele 50 prosent av omtalen meningsbærende, hvorav 35 prosent er innsendt stoff og 15 prosent er avisenes egne refleksjoner og meningsytringer i form av leder- og kommentarartikler. Sammenlignet med den generelle sjangerfordelingen i mediene, som oftest består av en overveiende andel nyhetsartikler, er debattelementet svært fremtredende i den norske innenriksdekningen. Den høye andelen debattstoff avspeiler at rasismedebatten er høyt oppe på dagsorden i perioden.

De tre mest fremtredende temaene i det innsendte stoffet er nært beslektet: hverdagsrasisme, strukturell rasisme og den såkalte metadebatten om rasisme. Det er de riksdekkende kildene som i aller størst grad publiserer debattinnlegg og kronikker om tematikken, hvorav Aftenposten publiserer flest, etterfulgt av VG. Privatpersoner er aktørgruppen som i størst grad har kommet til orde på avisenes debattsider, etterfulgt av mer etablerte aktører som politikere og akademikere/eksperter. 30 prosent av kronikkene og debattinnleggene er skrevet av avsendere med innvandrerbakgrunn. Hverdagsrasisme er temaet som i aller størst grad debatteres av personer med innvandrerbakgrunn, mens strukturell rasisme er temaet som i størst grad debatteres av innsendere som selv ikke har innvandrerbakgrunn. Det er politikere som i størst grad ytrer seg om sistnevnte tema i det innsendte stoffet.

Det redaksjonelt meningsbærende stoffet utgjør 15 prosent av innenriksstoffet i undersøkelsen, og fem prosent av utenriksstoffet. Det er problemstillinger rundt strukturell rasisme som opptar pressen mest, både når det handler om forhold i Norge og andre deler av verden. Aftenposten publiserer flest leder- og kommentarartikler som er relatert til rasismedebatten, men også to regionaviser, Bergens Tidende og Adresseavisen, publiserer flere ledere og kommentarer om tematikken.

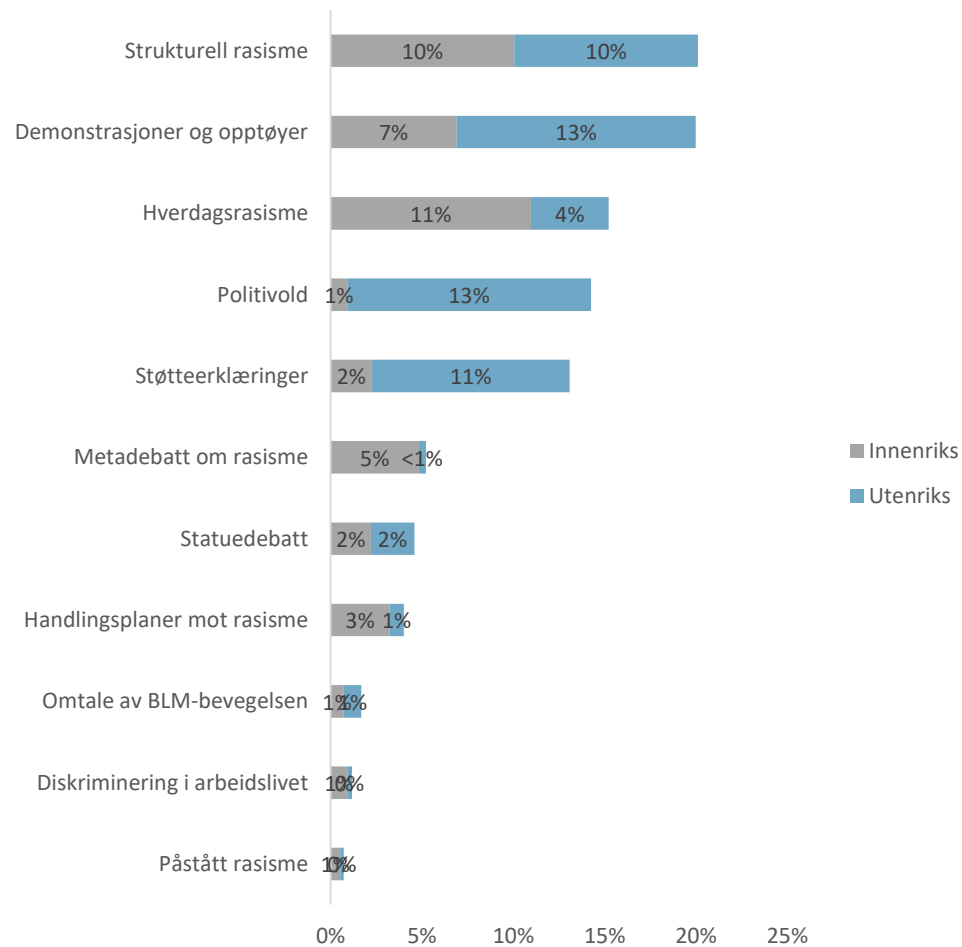
Tema og sjanger i innenriksstoffet (N= 1122)

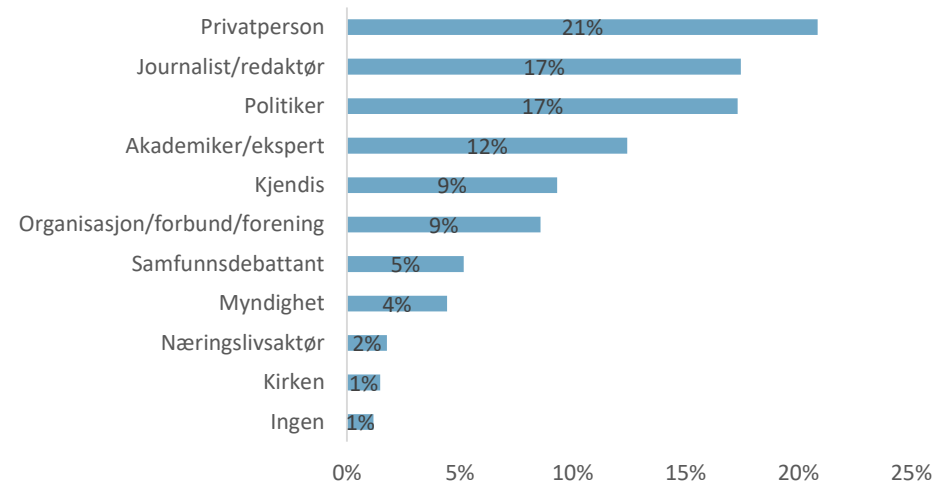
Diagrammet viser hvordan temaene i innenriksstoffet fordeler seg på sjanger. Merk at fordelingen tar utgangspunkt i ulikt antall oppslag, med flest tilhørende temaet hverdagsrasisme, og færrest tilhørende omvendt rasisme.

De ulike kildenes dekning: Riksmediene

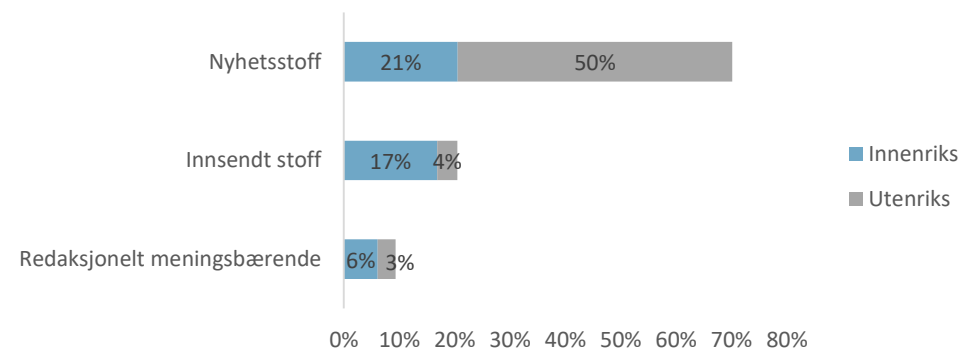
Temafordeling for riksavisenes omtale av rasisme (N=1 551)

Aktører i riksavisenes innenriksdekning (N=676)

Sjangerfordeling i riksavisene (N= 1 551)

De ulike kildenes dekning: Riksmediene

Eksempler på omtale

NATIONEN

Kommentar

Det handler også om oss

USA står i brann. Men kamp mot rasisme, for likeverd og like rettigheter, handler også om oss.

Demokratigruppen - 100 år i kamp for George Floyd - utenfor Stortinget Fredag ettermiddag. Foto: Tage Pedersen / NTB

Nationen 5. juni
Tema: Strukturell rasisme

VG 3. juni
Tema: Hverdagsrasisme

Morgenbladet 12. juni
Tema: Strukturell rasisme

De tolv riksmediene som inngår i kildegrunnet publiserer 64 prosent av den totale omtalen som er analysert. Avisene VG, Aftenposten og Dagbladet har mest omtale. Til sammen utgjør de tre avisene 57 prosent av alle oppslag i riksavisene.

Brorparten av riksavisene har omkring halvparten innenriksstoff og halvparten utenriksstoff når de omtaler rasimerelatert tematikk. Avisene som skiller seg ut er Nettavisen, NRK.no og Finansavisen med henholdsvis 75, 76 og 88 prosent utenriksstoff. Finansavisen skriver flest utenriks saker om internasjonale bedrifter som tar avstand fra rasisme. Nationen har en betydelig andel redaksjonelt meningsbærende stoff, og skriver på lederplass om splittelsene i USA. Avisen har høyest andel innenriksstoff blant riksavisene, 67 prosent, og sjefsredaktør Irene Halvorsen skriver 9. juni at kampen mot rasisme, for likeverd og like rettigheter, også handler om oss i Norge.

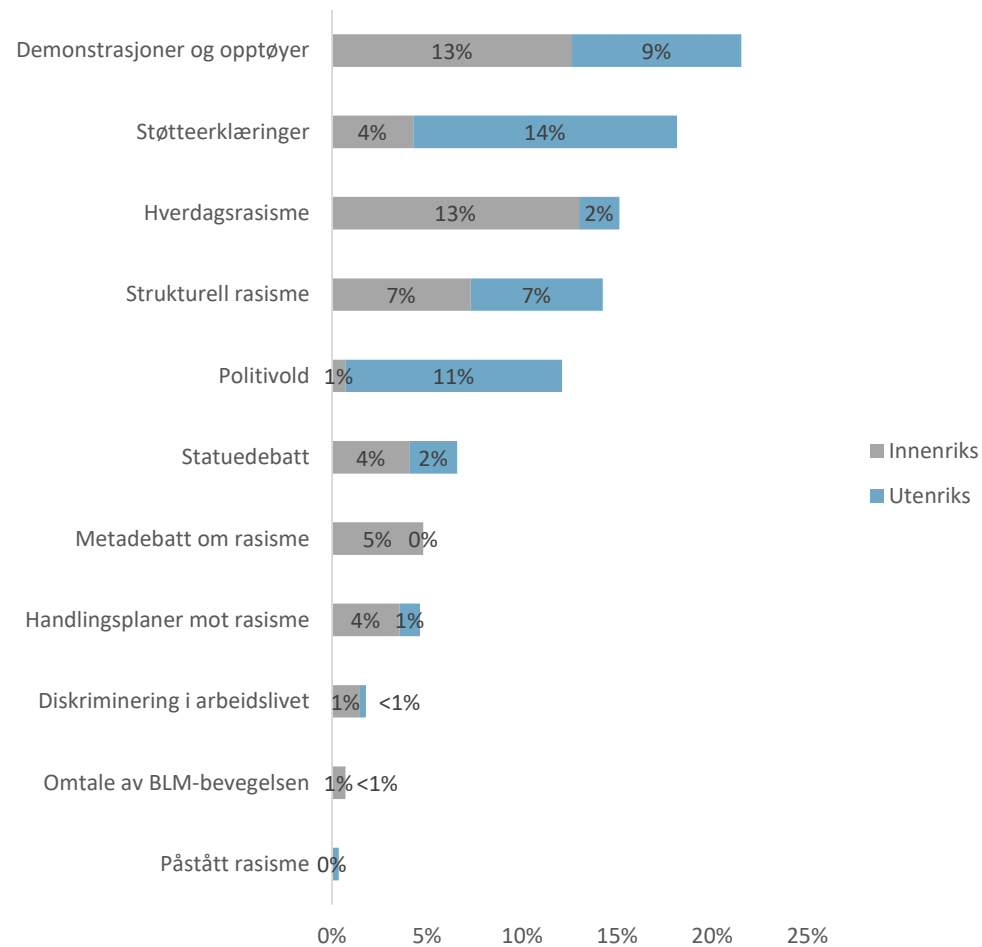
Totalt sett er 21 prosent av oppslagene i riksmedier innsendt stoff, og ni prosent redaksjonelt meningsbærende. En høy andel blant dem som sender inn stoff til riksmedier er privatpersoner som skriver om selvopplevd hverdagsrasisme.

Dersom vi ekskluderer lederartikler og kommentarer sitter vi igjen med et utvalg oppslag der hele 40 prosent har en hovedaktør med innvandrerbakgrunn. Dette er en høy andel sammenlignet med den generelle nyhetsdekningen i norske aviser, og dette kan tyde på at avisene velger ut andre kilder nå enn ellers. Det er tydelig både i intervjuer og i innsendt stoff at det har åpnet seg et rom for å snakke om opplevd rasisme, hvor både privatpersoner og kjendiser forteller sine historier.

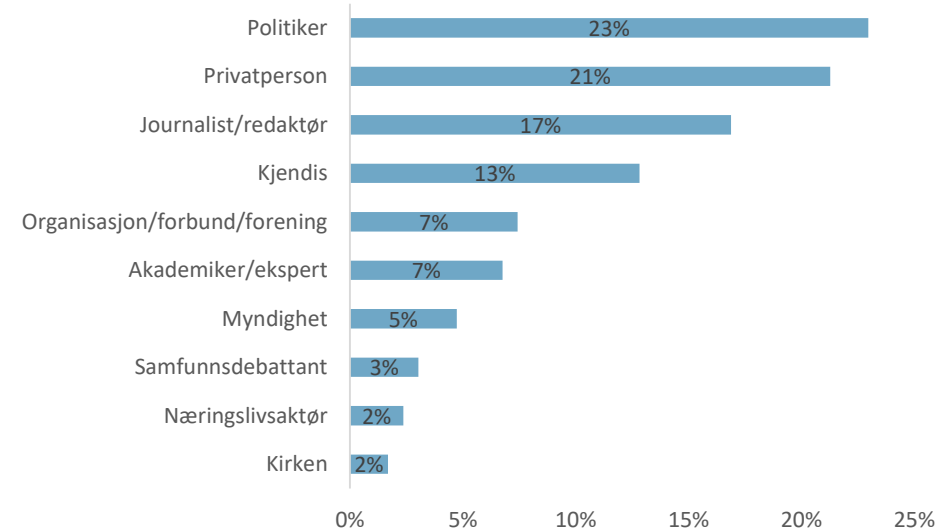
I likhet med de to andre kildetyperne er strukturell rasisme, demonstrasjoner, hverdagsrasisme og politivold de mest omtalte temaene i riksmediene når vi ser på innenriksstoff- og utenriksstoff samlet.

De ulike kildenes dekning: Regionmediene

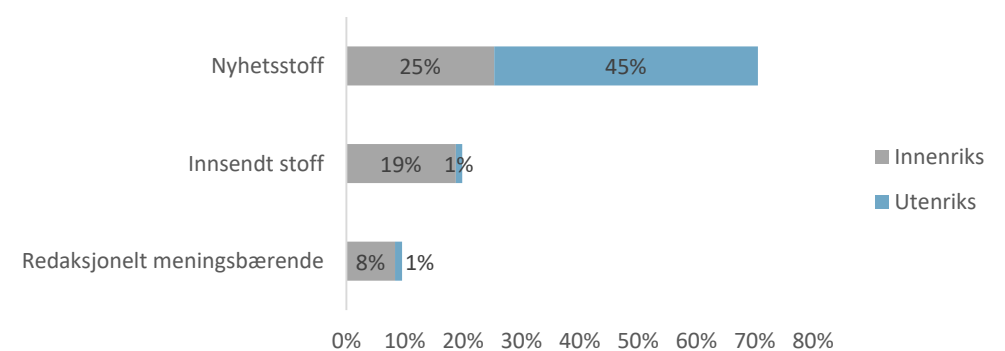
Temafordeling for regionmedienes omtale av rasisme (N=562)

Aktører i regionmedienes innenriksdekning (N= 296)

Sjangerfordeling i riksavisene (N= 562)

De ulike kildenes dekning: Regionmediene

Eksempler på omtale

Opp mot 2000 bergensere demonstrerte mot rasisme

Demonstrasjonen ble fredag innledet med ett minutt stillhet for George Floyd, den afroamerikanske mannen som døde under en pågrepelse i Minneapolis i USA.

Bergens Tidende 5. juni
Tema: Demonstrasjoner og opptøyer

Kritiserer markeringen i Stavanger: – Det hviler et spesielt ansvar på de som deltok og bevisst brøt reglene

Fler tusen deltok på lørdagens støttemarkering for «Black lives matter» i Stavanger sentrum. Samfunnsdebattant og kommunestyremedlem Ine Haver i Stavanger ble skremt da hun så bildene fra markeringen.

Mange møtte opp for å markere avstand til rasisme i Stavanger sentrum lørdag. Samtidig ble også støttevisningene brutt i stor stil. Foto: Jan Kjøpmundheim

Stavanger Aftenblad 6. juni
Tema: Demonstrasjoner og opptøyer

Adresseavisen 14. august
Tema: Hverdagsrasisme

De fem regionmediene som inngår i kildegrunnet har publisert 23 prosent av den totale omtalen Retriever har gjennomgått. Den mest fremtredende aktøren i regionmediene er politiker, etterfulgt av privatperson. Det mest omtalte temaet er demonstrasjoner og opptøyer, særlig demonstrasjoner i Bergen og Stavanger.

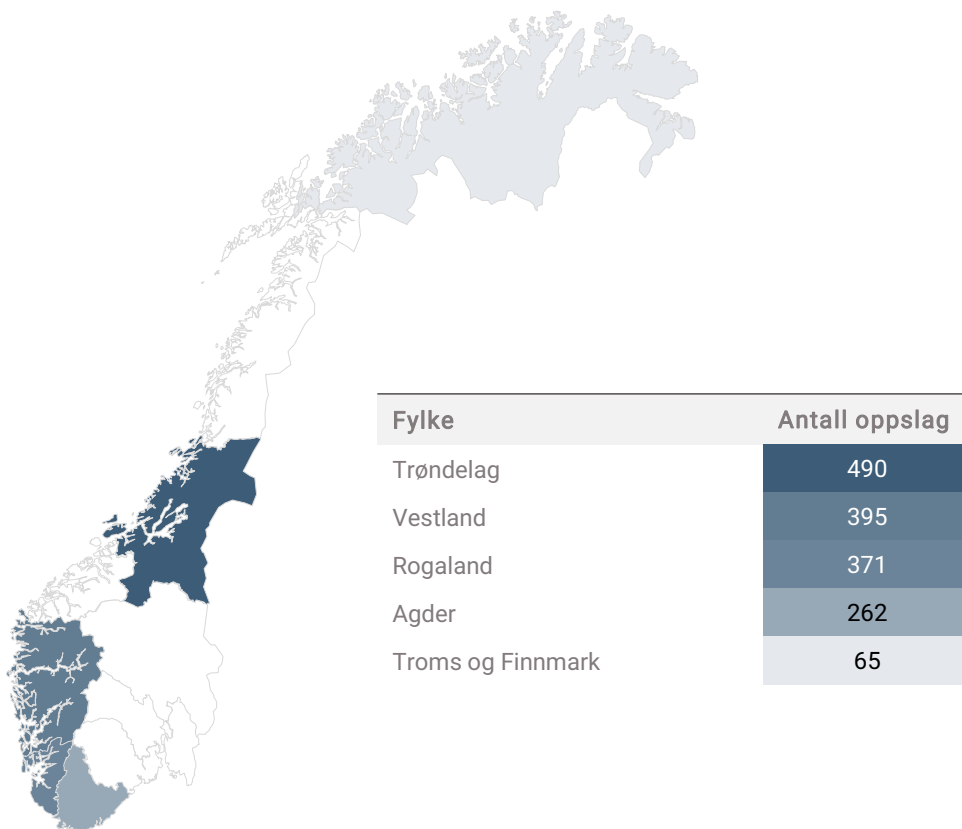
Avisen som har publisert flest oppslag i perioden er Adresseavisen med nesten 500 oppslag om rasimerelatert tematikk. Færrest har Nordlys med 54 oppslag. Totalt er 20 prosent av oppslagene innsendt stoff, ni prosent redaksjonelt meningsbærende stoff og de resterende oppslagene er nyhetsoppslag.

Adresseavisen, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad har omtrent halvparten innenriksstoff og halvparten utenriksstoff. Avisene som skiller seg ut i stofffordelingen med et større fokus på forhold i Norge er Fædrelandsvennen med 64 prosent innenriksstoff og Nordlys med hele 94 prosent. Fædrelandsvennen har flest oppslag om strukturell rasisme i Norge, demonstrasjoner og opptøyer og om hverdagsrasisme. Brorparten av oppslagene om strukturell rasisme er innsendt stoff fra privatpersoner og politikere som argumenterer for at strukturell rasisme også finnes på Sørlandet.

Også i avisen Nordlys er strukturell rasisme det største temaet i innenriksstoffet, men her er akademikere og eksperter aktørgruppen som opptrer hyppigst. Dekningen i Nordlys skiller seg fra andre aviser ved også å fokusere på rasisme mot samer.

Personer med innvandrerbakgrunn er hovedaktør i 35 prosent av oppslagene i regionmediene. Disse oppslagene finner vi oftest i Adresseavisen, Bergens Tidende og Fædrelandsvennen. De fleste personene med innvandrerbakgrunn er plassert i aktørgruppene kjendis eller privatperson, og de uttaler seg mest om hverdagsrasisme. Et eksempel er bildet til venstre, hvor to medgrunnleggere fra Afryea Collective oppfordrer lærere til å bli en del av løsningen på hverdagsrasismen i skolen.

Geografisk spredning av rasismedebatten (N=1583)

Basert på dekningen i de fem regionmediene Adresseavisen, Bergens Tidende, Fædrelandsvennen, Nordlys og Stavanger Aftenblad viser kartet og tabellen til venstre en oversikt over den geografiske spredningen av rasismedebatten i tidsperioden 01.05.2020-31.08.2020.

Totalt sett er det publisert flest oppslag i riksmedier, men i denne oversikten er riksmediene og de alternative mediene ekskludert, ettersom de ikke har nedslagsfelt avgrenset etter fylke.

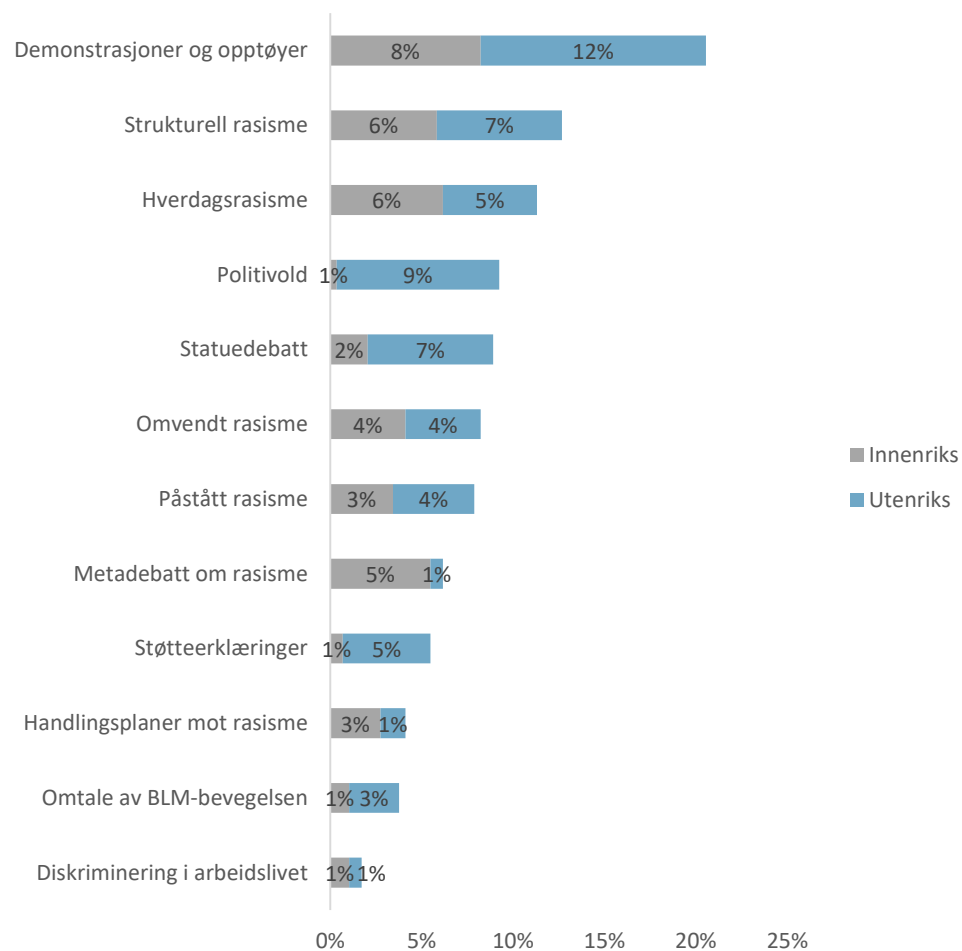
Flest oppslag publiseres med Trøndelag fylke som nedslagsfelt, takket være Adresseavisens hyppige dekning. Avisen skriver både om lokale demonstrasjoner og hverdagsrasismehistorier, men også om nasjonale forhold.

Nest flest oppslag finner vi i Bergens Tidende og i Vestland fylke, etterfulgt av Stavanger Aftenblad i Rogaland. De to avisene skriver en rekke oppslag om demonstrasjonene i Bergen og i Stavanger, som fører til spesielt mange oppslag i starten av juni måned.

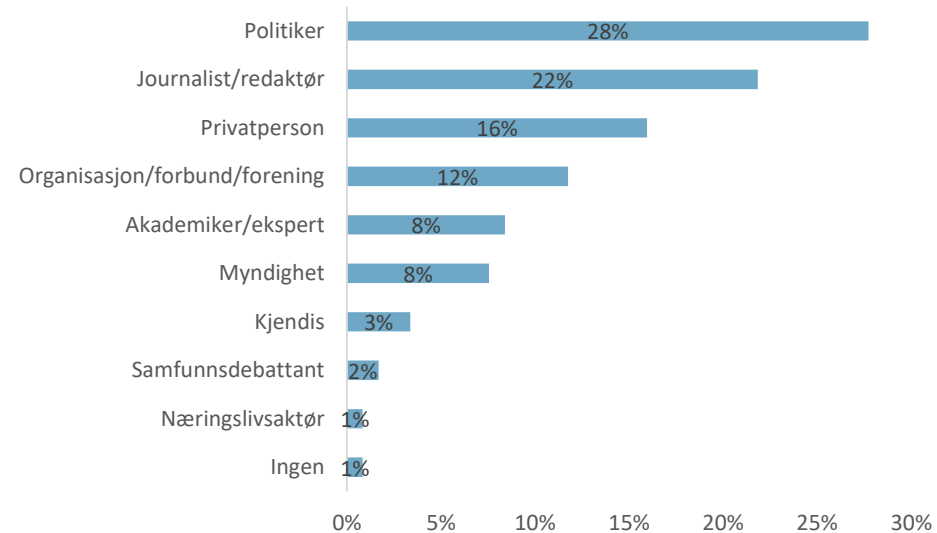
Regionavisene som publiserer færrest antall oppslag om rasisme er Fædrelandsvennen i Agder, og Nordlys med Troms og Finnmark som nedslagsfelt. De to avisene har en overvekt av nyhetsstoff og et lavere antall innsendt og redaksjonelt meningsbærende stoff.

De ulike kildenes dekning: De alternative mediene

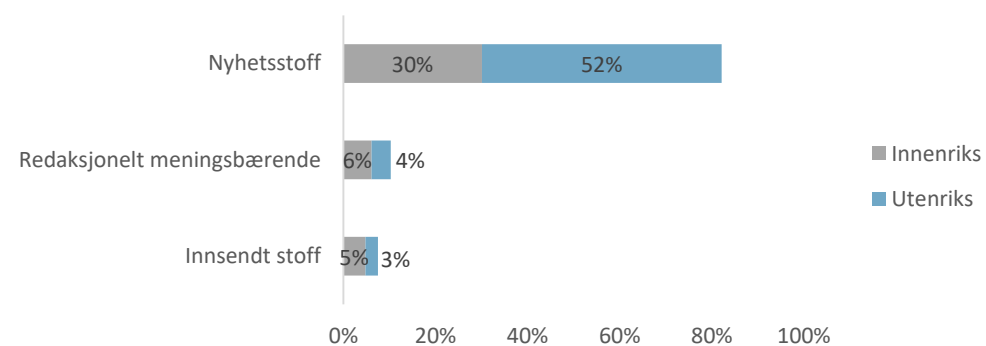
Temafordeling for de alternative mediernes omtale av rasisme (N= 292)

Aktører i de alternative mediernes innenriksdekning (N= 119)

Sjangerfordeling i de alternative mediene (N=292)

De ulike kildenes dekning: De alternative mediene

Eksempler på omtale

Arrestert: Her presser Black Lives Matter-tilhengeren et kne mot halsen til to år gammel gutt

Av Redaksjonen - 23. juli 2020 | 11:45

Mørkudet mann setter kneet i halsen på to år gammel hvit gutt. Slagerbilde twitter.

Sjokkerende bilde gikk viralt på sosiale medier.

Resett 23. juli
Tema: Omvendt rasisme

- Du er så vakker at nordmenn vil snu seg etter deg på gata

Gammelmedienes budskap er at rasismen florerer i den etnisk norske befolkningen. Hva skal herr redaktører si til ikke-vestlige som opplever det motsatte, nemlig vennlige og imøtekommende nordmenn?

Human Rights Service 8. juli
Tema: Hverdagsrasisme

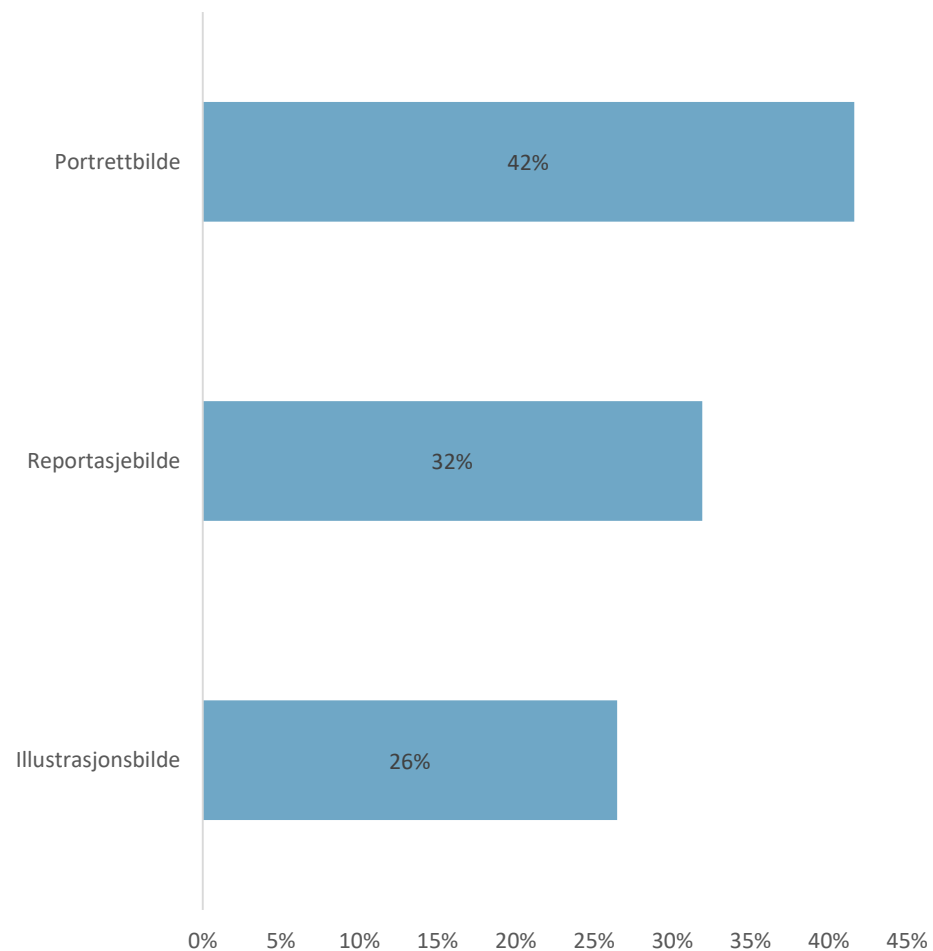
De tre alternative mediene som inngår i kildegrunnet har publisert tolv prosent av den totale omtalen. Selv om mange av de mest omtalte temaene i riks- og regionmediene også er mye omtalt i de alternative mediene, ser vi en forskjell i hvordan innholdet er vinklet. Temaet strukturell rasisme består i riks- og regionmediene av en stor del omtale der journalister, politikere og privatpersoner diskuterer hvordan den strukturelle rasismen i Norge kommer til syne. I de alternative mediene er det en overvekt av politikere og organisasjoner/forbund/foreninger som diskuterer hvorvidt det i det hele tatt finnes en reell strukturell rasisme i Norge.

Resett publiserer 58 prosent utenriksstoff og Document 68 prosent. De høye andelene skyldes i stor grad oppslag fra nyhetsbyråer eller twitter/youtube, som illustrert til venstre. Human Rights Service har 69 prosent innenriksstoff, og skriver mest om temaet hverdagsrasisme. Som illustrert til venstre rommer også dette temaet oppslag som forsøksvis tilbakeviser hverdagsrasisme.

Temaene som skiller seg mest ut i de alternative mediene er påstått rasisme og omvendt rasisme. Påstått rasisme er temaet som er omtalt minst i riks- og regionmedier, med mindre enn én prosent av omtalen. I de alternative mediene er temaet det sjuende største, med sju prosent av omtalen. Temaet omvendt rasisme har ingen oppslag i region- eller riksmedier. I de alternative mediene er det det sjette største, med åtte prosent av omtalen. Temaet er dermed mer omtalt enn temaet støtteerklæringer, som i riks- og regionmedier dekker 14-18 prosent av omtalen.

Ti prosent av oppslagene i de alternative mediene består av redaksjonelt meningsbærende stoff. Journalister og redaktører uttaler seg oftest om temaene påstått rasisme og hverdagsrasisme. Åtte prosent av omtalen baseres på innsendt stoff. Her finner vi forklaringen på den relativt høye andelen oppslag om omvendt rasisme. I dekningen til de alternative mediene finner vi personer med innvanderbakgrunn i 18 prosent av tilfellene. Dette er noe lavere enn i riks- og regionmedier hvor prosentandelen er henholdsvis 40 og 35 prosent.

Medienes bildebruk i omtalen av rasisme (N= 2081)

Ved siden av meningsinnholdet som formidles gjennom teksten i nyhetsartikler og meningsbærende stoff er også illustrasjonene og bildene av avgjørende betydning for hvordan tematikken oppfattes av mottakeren. Et bilde kan være med å forme teksten gjennom hvilke konnotasjoner og følelser som vekkes.

I denne analysen er hovedbildene fra alle oppslagene i utvalget kategorisert etter hvorvidt det er portrettbilder, reportasjebilder eller illustrasjonsbilder. Hovedbildet er ofte bildet øverst i oppslaget. Portrettbilder er bilder av en eller få gjenkjennbare personer, ofte arkivbilder hvis det gjelder kjendiser eller politikere. Reportasjebilder er bilder fra en aktuell hendelse, ofte har avisen selv en fotograf tilstede under hendelsen, mens illustrasjonsbilder er tatt i en annen sammenheng enn den medieoppslaget handler om.

Blant de analyserte oppslagene er 42 prosent portrettbilder, 32 prosent reportasjebilder og 26 prosent illustrasjonsbilder.

Resett 2. mai
Bildetype: Portrettbilde
Tema: Diskriminering i arbeidslivet

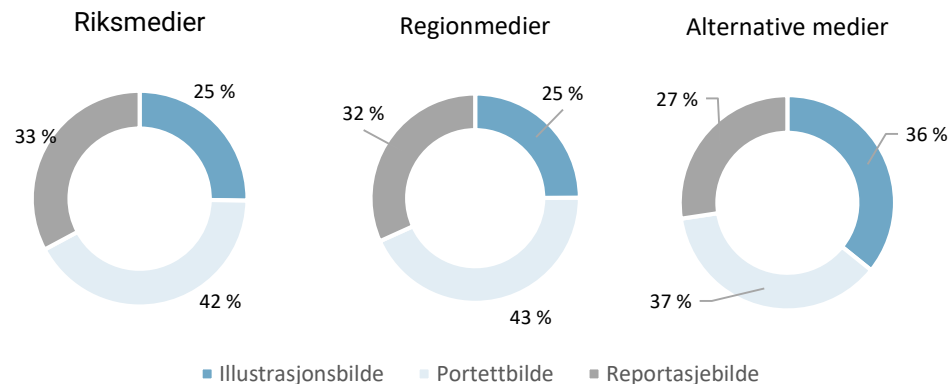

Klassekampen 28. mai
Bildetype: Reportasjebilde
Tema: Demonstrasjoner og opptøyer

Dagbladet 4. juni
Bildetype: Illustrasjonsbilde
Tema: Metadebatt om rasisme

Medienes bildebruk i omtalen av rasisme (N= 2081)

Både riks-, region- og alternative medier illustrerer omtalen med omkring 40 prosent portrettbilder. En betydelig andel av portrettbildene fra utenriksdekningen er bilder av George Floyd eller av politibetjentene som arresterte ham. I forbindelse med rettssaken til Derek Chauvin publiserer en rekke medier arrestasjonsbilder av Chauvin. I innenriksdekningen finner vi portrettbilder av kjendiser som viser støtteerklæringer eller forteller om opplevd rasisme, privatpersoner som forteller om hverdagsrasisme og diskuterer strukturell rasisme, eller politikere som uttaler seg om temaet.

I riks- og regionavisene er andelen reportasjebilder tilnærmet lik, 32 og 33 prosent, og videre har begge 25 prosent illustrasjonsbilder. De alternative medier skiller seg ut ved å publisere en høyere andel illustrasjonsbilder (36 prosent).

Illustrasjonsbilder er typisk bilder av flagg, symboler, statuer eller ulike bilder tatt i andre sammenhenger enn den aktuelle saken eller hendelsen.

Den høye andelen forklares delvis av en høy andel oppslag om temaet statuedebatt, med tilhørende illustrasjonsbilder av statuer, og delvis ved et høyt antall nyhetssaker fra NTB som illustreres ved arkivbilder.

Typiske reportasjebilder er bilder fra demonstrasjoner og opptøyer. Disse bildene har ofte motiver av folkemengder med plakater og bannere, personer som står med knyttede never eller sammenstøt mellom demonstranter og politi.

Bilder fra demonstrasjoner i Norge skiller seg likevel noe fra bildene fra utenriksdekningen ved å være mer nøkterne. Dette er nærmere forklart på neste side.

Et premiss for bildeanalysen er hvilke følelser som vekkes i mottakeren og hvordan dette er med på å forsterke meningsinnholdet i artiklene. For å kartlegge hvordan tekst og bilde fungerer sammen i omtalen av rasisme har vi vurdert hvorvidt bildene er ladet eller nøytrale.

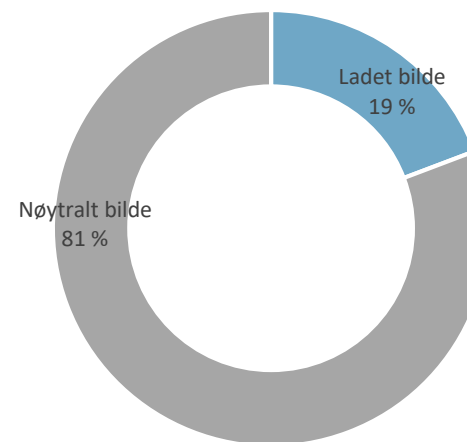
Med ladede bilder menes bilder som vekker følelser gjennom sterke virkemidler som sinne, aggresjon, ild, røk, knyttede never etc. Eksempler på nøytrale bilder er oversiktsbilder fra en demonstrasjon der man ikke ser folk eller ansiktsuttrykk klart, portretter av omtalte personer, ofte tatt i en annen sammenheng enn det aktuelle oppslaget, eller illustrasjonsbilder av statuer. Demonstrasjoner, opptøyer og politivold er temaene som oftest komplimenteres av ladede bilder i analyseperioden.

Analysen avdekker visse forskjeller i bildebruken i innenriksdekningen og utenriksdekningen. Totalt sett er 19 prosent av alle bildene ladet. Av bildene som kun gjelder forhold i Norge er ti prosent ladede bilder. Brorparten av disse finner vi fra mediedekningen av demonstrasjonene i de norske byene.

Flest ladede bilder finner vi dermed i utenriksstoffet, der 28 prosent av bildene er vurdert som ladede. I all hovedsak dreier dette seg om bilder fra USA. Det høye antallet kan delvis forklares av strømmen av bilder fra pågripelsen av George Floyd, der flere politibetjenter sitter på ryggen og nakken hans. Demonstrasjonene og opptøyene i USA har generelt sett vært langt mer voldelig enn i Norge, samt at de har vart over en lengre tidsperiode.

Riksmedier publiserer størst andel ladede bilder (21 prosent), regionmediene publiserer en noe lavere andel (17 prosent), og færrest publiserer de alternative mediene (15 prosent). Den lave andelen ladede bilder i alternative medier kan forklares med en høy andel illustrasjonsbilder.

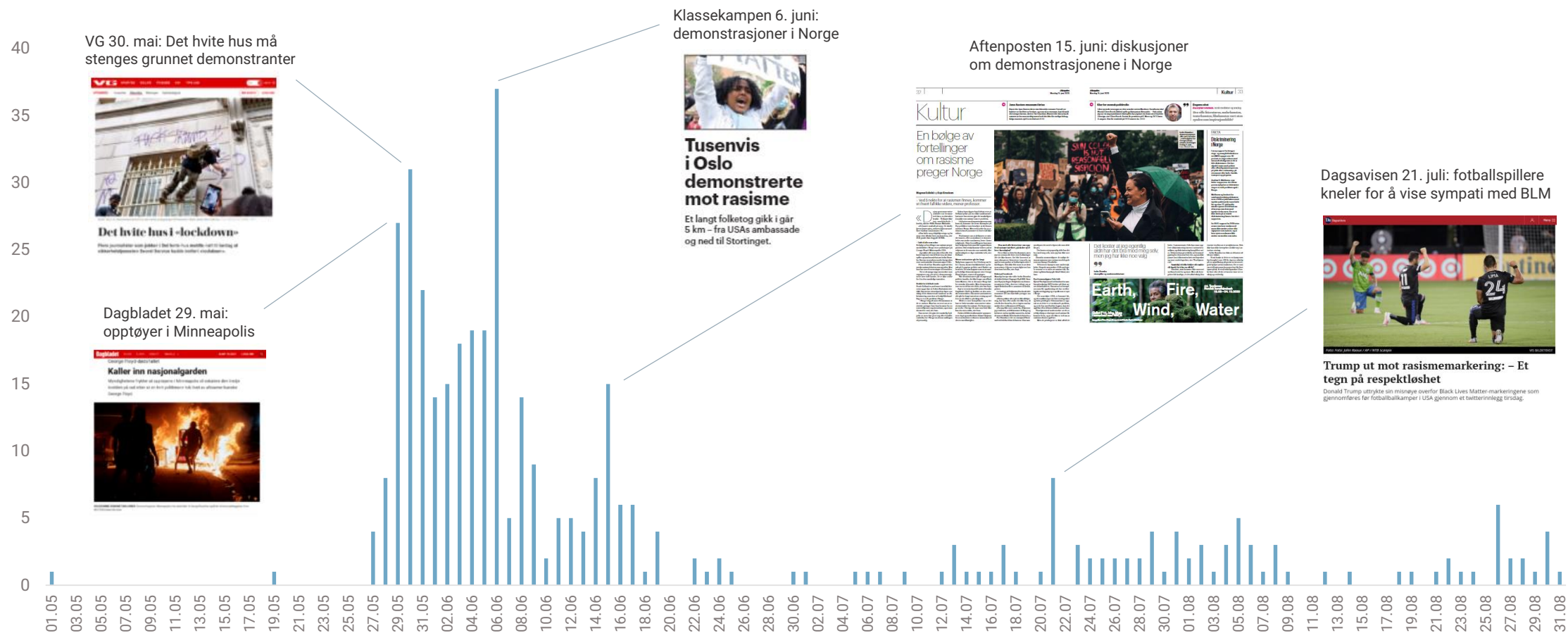
Konnotativ bildebeskrivelse (N= 2081)

En hyllest til George Floyd er malt på et gjerde i Minneapolis, byen der Floyd ble drept av en politimann i mai. Foto: AP

Adresseavisen 25. juni
Nøytralt bildeVG 3. juni
Ladet bilde

Ladede bilder dag for dag

Diagrammet viser at fordelingen av antall ladede bilder følger toppene i dekningen forøvrig (se side ti), med spesielt mange ladede bilder fra det bryter ut opptøyer i Minneapolis 29. mai samt de påfølgende dagene med demonstrasjoner i USA. Deretter ser vi en ny topp 6. juni, med demonstrasjoner mot rasisme i norske byer. Dette viser at demonstrasjoner fører med seg et høyt antall ladede bilder.

Datoene 1.-3. juni, hvor det publiseres mange oppslag om #blackouttuesday, og 8. juni, der det skrives om rettsaken mot Derek Chauvin, er dager der det publiseres mange oppslag, men som ikke utgjør høye toppe i denne oversikten.

En hendelse – to utsnitt av virkeligheten

Eksempler på ulike bilder

Resett 30. mai
Illustrasjonsbilde, nøytralt

VG 30. mai
Reportasjebilde, ladet

Finansavisen, 07. juni
Portrettbilde, nøytralt

VG, 07. juni
Reportasjebilde, nøytralt

Bilder er avgjørende for hvordan lesere oppfatter nyhetsoppslaget, og er med på å ramme inn nyhetene. Faksimilene til venstre er eksempler på hvordan samme nyhetssak kan illustreres forskjellig gjennom ulike bildevalg.

Hendelser blir mer sannsynlig nyhetsstoff dersom det finnes bilder fra det som har skjedd, og dramatiske bilder gir et blikkfang på en annen måte enn nøytrale bilder gir. Mediene må kontinuerlig ta valg om hvilke bilder de synes illustrerer et gitt nyhetsoppslag på best måte.

I mediedekningen av rasismedebatten ser vi tidvis ulike valg av illustrasjonsbilder til samme nyhetssak.

30. mai lekkes en ny video som viser pågripelsen av George Floyd fra en annen vinkel enn den første filmen som spredte seg dagene før. Der en rekke riksmidier velger å publisere den sterke filmen velger det alternative mediet Resett å publisere et nøytralt illustrasjonsbilde av en politibetjent.

Temaet politivold blir oftest (i 42 prosent av tilfellene) illustrert av reportasjebilder, gjerne bilder fra pågripelsen av George Floyd. Deretter, i 31 prosent av tilfellene, blir temaet koblet opp mot portrettbilder, hovedsakelig av George Floyd eller av de fire politimennene som arresterte ham. Færrest andel oppslag om temaet blir koblet sammen med illustrasjonsbilder (27 prosent).

7. juni omtales saken om at Obos-ansatte som har deltatt på demonstrasjoner blir oppfordret til å holde seg hjemme fra kontoret i ti dager. Nyhetssaken illustreres ved hjelp av reportasjebilder fra demonstrasjonen som viser de store folkemengdene, eller av portrettbilder av Obos-sjef Daniel Siraj. I eksempelet nederst er begge bildene fra Finansavisen og VG vurdert som konnotativt nøytrale, men de ulike valgene av bildetype gir likevel ulike fremstillinger av saken.

Hvilke nyhetsartikler engasjerte mest?

Artikkel	Tema	Kilde	Totalt engasjement
Det går i svart Robert Nyheim-Jomisko - Doktorgrad i tverrfaglige kulturstudier	Hverdagsrasisme	NRK	34 597
Per-Willy Amundsen har fått nok av rasismeanklager mot nordmenn - vil fjerne NRK fra statsbudsjettet	Påstått rasisme	Resett	25 624
Pakistaner på tå hev Noman Mubashir - Journalist og programleder i NRK	Hverdagsrasisme	NRK	20 288
Tusenvis demonstrerte utenfor Stortinget	Demonstrasjoner og opptøyer	VG Nett	16 294
Rasisme i Norge - Politi ut mot Bastholm	Strukturell rasisme	Dagbladet	15 331
Per-Willy Amundsen har fått nok: - Pressen fungerer ikke. Verst av alle er NRK	Påstått rasisme	Resett	14 413
Når etniske nordmenn opplever rasistisk vold, ser mediene en annen vei	Omvendt rasisme	Resett	14 219
Dette innlegget av Shurika Hansen om Black Lives Matter ble slettet av Facebook som «hatefulle ytringer». Hva mener du?	Påstått rasisme	Resett	12 253
Raja vil se eliteseriespillerne knele: - Det burde alle kunne gjøre	Støtteerklæringer	VG Nett	11 545
Alt er ikke rasisme Siv Jensen, Jon Helgheim	Strukturell rasisme	NRK	10 808

Oversikten viser hvilke artikler i kildematerialet som har skapt mest engasjement på Facebook. Det totale engasjementet viser summen av antall reaksjoner, kommentarer og delinger på Facebook. Utvalget tar utgangspunkt i artikler hvor rasisme, George Floyd og/eller Black Lives Matter har høy synlighet. Basert på oversikten kan vi trekke slutningen om at det er innenriksstoff som skaper aller mest engasjement. Samtlige artikler på topp-ti listen dreier seg om forhold i Norge. Artikkelen som har generert aller flest likes, kommentarer og delinger på Facebook er en kronikk om hverdagsrasisme. Dette er både et tema og en sjanger som har vært fremtredende i innenriksdekningen, og artikkelen er på denne måten representativ for rasismedebatten i norske medier i perioden. Hvis vi ser på listen totalt sett er det ikke noe direkte samsvar mellom hvilke kilder som skriver mest om tematikken, eller som har høyest lesertall, og kildene som skaper størst engasjement. Fire av ti artikler på listen er fra Resett, en kilde med mellom 50 000 og 60 000 unike brukere per dag. Aftenposten, kilden som har skrevet flest artikler om tematikken og som har nærmere 500 000 digitale lesere per dag, er ikke på listen. Fire av artiklene som har skapt størst engasjement handler også om temaer som totalt sett utgjør en liten andel av innenriksstoffet; Omvendt rasisme og påstått rasisme. Disse fire artiklene, alle fra Resett, utfordrer den gjennomgående konsensusen vi finner i mye av omtalen og debatten om rasisme i perioden. Det må presiseres at tonen i reaksjoner og kommentarer ikke er gjennomgått, og at resonnementet tar utgangspunkt i graden av engasjement – ikke typen engasjement.

Utviklingen i begrepsbruk og entiteter i omtalen Kvantitativ analyse

Personer, organisasjoner og steder i omtalen av rasisme

Entitetsanalyse

Hvilke personer er mest fremtredende når norske medier skriver om rasisme? Hvilke selskaper og organisasjoner omtales mest? Og hvilke steder knyttes omtalen til?

Ved hjelp av algoritmer som gjenkjenner entiteter i medieomtalen har Retriever kartlagt de overnevnte spørsmålene. Entitetsanalysen er basert på all omtale i datagrunnlaget (7530 oppslag). Funnene presenteres i ordskyer, der størrelsen på ordene illustrerer hvilke personer, selskaper og organisasjoner og stedsnavn som gjør seg gjeldende i omtalen. Funnene i entitetsanalysen er ment som et supplement til den kvalitative analysen, og funnene beskrives i sammenheng med denne.

Utvikling i begrepsbruk relatert til rasisme Vektoranalyse

Hvordan er begrepsbruken knyttet til rasisme i dag, sammenlignet med tidligere år? Har debatten og ordlyden rundt sentrale begreper endret seg? Og på hvilken måte?

Disse spørsmålene er utgangspunktet for den kvantitative fremstillingen på neste side. Analysen er utført på bakgrunn av en språkmodell som identifiserer nærheten og hyppigheten ett ord har til andre ord i medieomtalen. Modellen identifiserer hvilke ord som oftest brukes i nærheten av rasisme, og på denne måten vil vi få et innblikk i diskursen omkring begrepet. Modellen er basert på maskinlæring, og tar utgangspunkt i alle medieoppslag i Retrievers mediearkiv de siste elleve årene. Ulike varianter av ordet rasisme (rasismen, rasistisk osv.) er utelatt fra oversikten for å fremheve hvilke andre meningsbærende ord som preger omtalen.

På de neste sidene presenteres resultatene i en ordlister på 10 ord per år. Jo høyere et ord er på listen, jo oftere brukes ordet i nær forbindelse med rasisme i de ulike årene.

2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Diskriminering	Homofobi	Diskriminering	Hat	Diskriminering	Diskriminering	Rasist	Hverdagsrasisme	Diskriminering	Diskriminering	Diskriminering
Hudfarge	Diskriminering	Hudfarge	Diskriminering	Hat	Hat	Diskriminering	Hudfarge	Hets	Rasister	Antirasistiske
Hets	Hudfarge	Antisemittisme	Rasist	Rasister	Hudfarge	Hudfarge	Diskriminering	Hudfarge	Antisemittisme	Hets
Rasist	Hat	Hat	Fordommer	Fremmedfrykt	Hets	Rasister	Fordommer	Hverdagsrasismen	Hat	Antirasister
Antisemittisme	Rasister	Rasister	Rasister	Rasist	Antisemittisme	Hets	Antirasistiske	Rasister	Fremmedfrykt	Hudfarge
Antirasisme	Antisemittisme	Antisemittiske	Hets	Hudfarge	Fordommer	Fremmedfrykt	Hverdagsrasismen	Rasist	Rasehat	Fordommer
N-ordet	Ekstremisme	Fordommer	Hatet	Hatet	Rasister	Hat	Rasismedebatten	Homohets	Intoleranse	Islam
Hverdagsrasisme	Hets	Minoriteter	Hudfarge	Fordommer	Hatet	Antisemittisme	Hudfargen	Antisemittisme	Antirasistiske	Rasist
Rasismesaken	Hatet	Hatet	Fremmedfrykt	Antirasistiske	Fremmedfrykt	Hverdagsrasismen	Rasist	Hetsen	Toleranse	Nazisme
Rasister	Hatprat	Rasist	Antisemittisme	Hatkriminalitet	Rasist	Fordommer	Rasister	Fremmedfrykt	Fordommer	Etnisitet

Diagrammet illustrerer hvilke ord som oftest brukes i nærheten av ordet «rasisme» de siste elleve årene. Ordene og begrepene som oftest går igjen i omtalen er markert med fargekoder for å illustrere sammenhenger og hyppighet. Det er begrepene «hat» eller «hatet», «hudfarge», «diskriminering», «fordommer», «antisemittisme», og «hets» som er mest brukt i nær tilknytning til rasisme i medieomtalen i perioden mellom 2010 og 2020. Flere av ordene har klare negative konnotasjoner og illustrerer de tilbakevendende problemstillingene som preger diskursen rundt rasisme.

I den kvalitative delen av analysen fremgår det at hverdagsrasisme er en sentral del av rasismedebatten i Norge i 2020. Begrepet er nummer åtte på listen over hvilke ord som oftest nevnes i forbindelse med rasisme i 2020. Vi må tilbake til 2014 sist hverdagsrasisme var et av de mest brukte ordene i tilknytning til rasisme. Også de to foregående årene, 2013 og 2012, er hverdagsrasisme et av ordene som oftest nevnes i sammenheng med rasisme. Samtidig som det er mange av de samme begrepene og ordene som går igjen i omtalen år for år, er det også eksempler på enkeltstående ord som kun er sentrale i rasismeomtalen spesifikke år. «Islam», «nazisme» og «etnisitet» er kun på listen i 2010, «intoleranse», «toleranse» og «rasehat» kun i 2011, «homohets» i 2012, «rasismedebatten» i 2013, «hatkriminalitet» i 2016, «minoriteter» i 2018 og «homofobi», «ekstremisme» og «hatprat» kun i 2019. Kun i 2020 er «N-ordet» og «rasismesaken» blant ordene som oftest brukes i diskursen rundt rasisme.

Kildegrunnlag og metode

Medieanalysen tar for seg omtalen av rasisme, George Floyd og Black Lives Matter i norske riks- og regionmedier, samt i tre alternative medier. Se listen til høyre for fullstendig kildegrunnlag.

Den kvantitative delen inneholder tall som viser hvor mye omtale de tre søkeordene fikk totalt i de utvalgte kildene i perioden 1. mai til 31. august 2020. Totalt utgjør dette et datamateriale på 7530 oppslag.

Analysegrunnlaget for den kvalitative delen er medieoppslag i de nevnte kildene hvor rasisme, George Floyd, og/eller Black Lives Matter har høy synlighet. Dette utgjør et datamateriale på 2431 oppslag. Disse medieoppslagene er analysert på en rekke ulike variabler, som stoffområde, tema, hovedaktør og sjanger.

Både den kvantitative og kvalitative delen er basert på søkeord, som inngår i søkestrenger der ulike variasjoner av bøyingsmåte og skrivemåte er tatt hensyn til. Søkene i Retrievers kilder gjøres med boolske operatører, for å fange opp alle relevante treff og ekskludere feiltreff.

I tillegg til den kvantitative og kvalitative analysen som er beskrevet ovenfor, inneholder rapporten også en entitetsanalyse og en vektoranalyse. Analysene baserer seg på algoritmer, maskinlæring og språkmodeller som Retriever har utviklet. Kildegrunnlaget for vektoranalysen er basert på alle redaksjonelle kilder Retriever har tilgang til, mens entitetsanalysen baserer seg på det samme kildegrunnlaget som øvrige analysen (riks,- region,- og tre alternative medier).

Kildegrunnlag

Riksaviser (papir- og nettutgaver)

Aftenposten
Dag og Tid
Dagbladet
Dagsavisen
Finansavisen
Klassekampen
Nationen
Nettavisen
NRK.no
Morgenbladet
VG
Vårt Land

Regionaviser (papir- og nettutgaver)

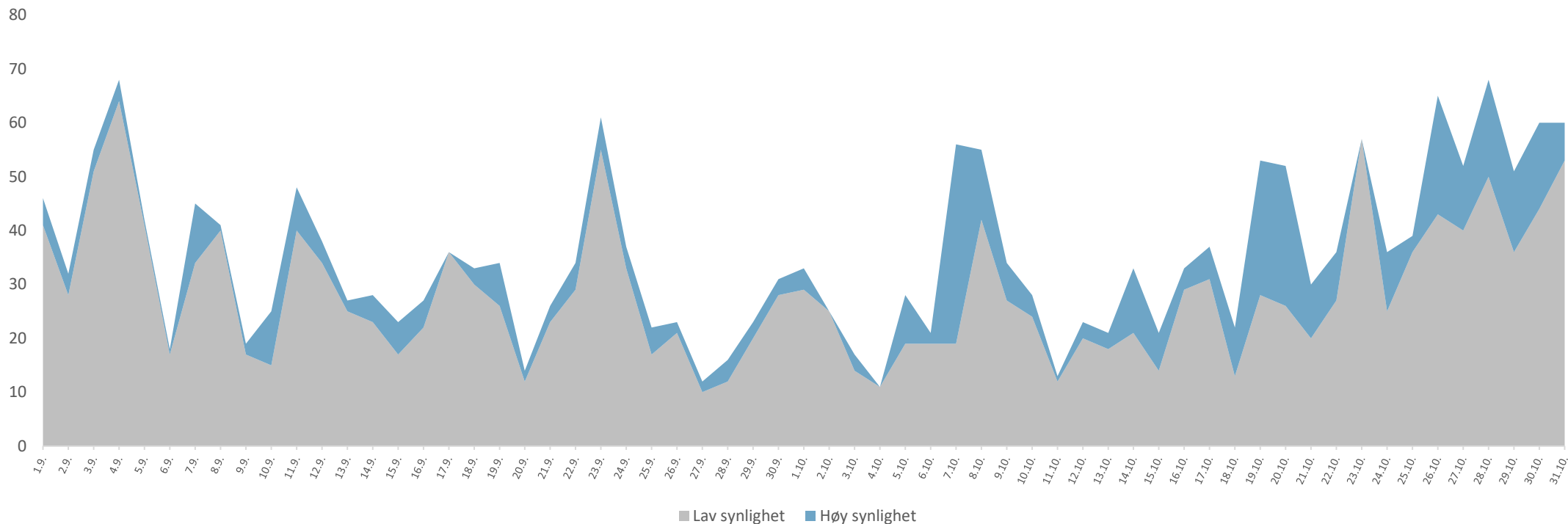
Adresseavisen
Bergens Tidende
Fædrelandsvennen
Nordlys
Stavanger Aftenblad

Alternative medier

Document.no
Resett.no
Rights.no

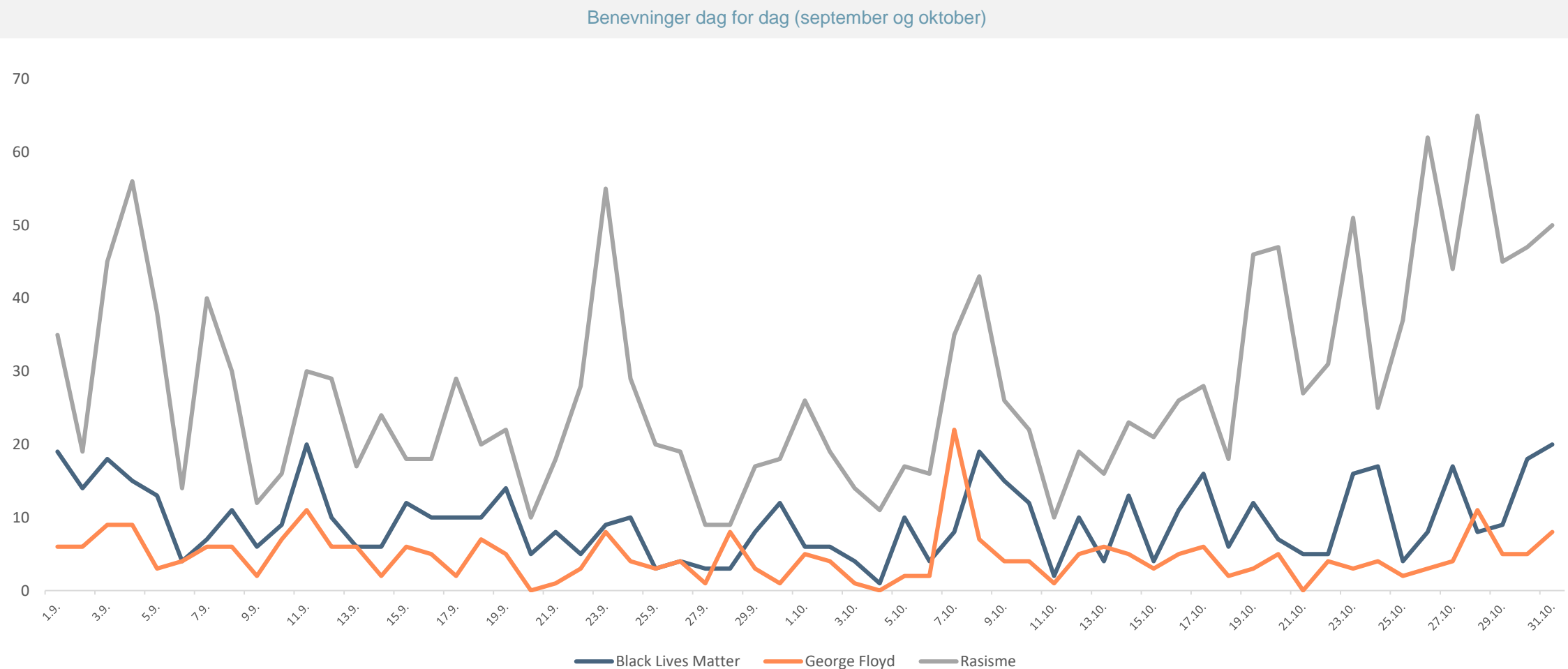
Vedlegg 1 – Hvor synlig er rasisme i norske medier?

En kvantitativ oversikt over omtalen dag for dag (september og oktober)

Diagrammet viser hvor mye omtale begrepene «rasisme», «Black Lives Matter» og/eller «George Floyd» får i de utvalgte kildene i september og oktober. Diagrammet viser antall publiserte artikler per dag som nevner begrepene, fordelt på hvor fremtredende tematikken er i artiklene. Oversikten er et supplement til den øvrige analysen, og illustrerer i hvilken grad tematikken og debatten fortsatt blir omtalt i mediene utover den primære analyseperioden. Sammenlignet med medieomtalen i perioden før søkelyset rettes mot George Floyds død (1. mai – 28. mai) omtales rasisme gjennomsnittlig i syv ganger så mange artikler per dag i september og oktober. Dette indikerer at rasismedebatten fortsatt har en større plass i norske medier sammenlignet med tiden før drapet på George Floyd og fremveksten av Black Lives Matter-bevegelsen.

Vedlegg 2: Rasisme, Black Lives Matter og George Floyd

Diagrammet viser hvor mange artikler som nevner eller omtaler begrepene «rasisme», «Black Lives Matter» og/eller «George Floyd» per dag i oktober og september. Merk at de ulike begrepene kan nevnes i en og samme artikkel. Oversikten er et supplement til den øvrige analysen, og illustrerer i hvilken grad tematikken og debatten fortsatt blir omtalt i mediene utover den primære analyseperioden. Diagrammet illustrerer at alle de tre begrepene fortsatt omtales daglig i Norges største aviser, men at det er *rasisme* som i størst grad omtales. Dette indikerer at selve rasismedebatten og tematikken lever videre uavhengig av omtale av George Floyd og Black Lives Matter-bevegelsen.

Retriever

Retriever Norge
Langkaia 1
0101 Oslo

Ane Kathrine Strand
Assisterende analysesjef
ane.strand@retriever.no

Malene Augestad
Medieanalytiker
malene.augestad@retriever.no

Reis Avdimetaj
Key Account Manager
reis.avdimetaj@retriever.no

Marit Johnsrud
Customer Manager Norway
marit.johnsrud@retriever.no